ТЎЛА ГЕКТАР, АНИҚ КВАДРАТ УЧУН

БУТУН ДУНЁ ПРОЛЕТАРЛАРИ, БИРЛАШИНГИЗ!

ТОШКЕНТ ҲАҚИҚАТИ

10-ЙИЛ ЧИҚИШИ

№ 76 (2367),

17 АПРЕЛЬ ЧОРШАНБА 1963 ЙИЛ

БАҲОСИ 2 ТИЙИН

ЎЗБЕКИСТОН КП ТОШКЕНТ САНОАТ ВА ҚИШЛОҚ ОБЛАСТЬ КОМИТЕТЛАРИ, ЎЗБЕКИСТОН КП ТОШКЕНТ ШАҲАР КОМИТЕТИ, МЕҲНАТ КАШЛАР ДЕПУТАТЛАРИ ТОШКЕНТ САНОАТ ВА ҚИШЛОҚ ОБЛАСТЬ ҲАМДА ШАҲАР СОВЕТЛАРИНИНГ ОРГАНИ

Фотомухбиримиз В. Салов гектаридан 25 центнердан нўхат дони ва 60 центнердан кўкпоя етиштириш йўлида ҳамкасбларига ўрнак бўлаётган Янгийўл районидаги «Коммунизм» колхозининг илғор сувчиси ўртоқ Асқар Ҳасанов ни мўл ҳосилдан дарак бериб турган нўхат тупини кўздан кечираётган пайтида суратга туширди.

ИЖОДИМИЗ ҲАЁТДАЙ БАРҚ УРСИН!

Партия ва ҳукумат раҳбарларининг адабиёт ва санъат арбоблари билан учрашувлари маданий ҳаётимизда босилмас излар қолдирди. Биз ҳамон ана шу учрашувларнинг ҳаяжонлари ва таассуротлари билан яшамоқдамиз. Декабрь-март учрашувлари шуни яна бир марта равшан кўрсатдики, совет адабиёти ва санъати партиянинг самимий меҳрибонлиги билан, умумхалқнинг қизғин муҳаббати билан қуршаб олинган. Адабиёт ва санъатимизнинг ғоявий софлиги, жанговар руҳи ҳамиша кўз қорачиғидай асраб келинди ва бундан кейин ҳам асраб борилади. Зотан бошқача бўлиши ҳам мумкин эмас. Негаки, ҳар бир бадиий асар: романми ё достон, сценарийми ё пьеса, симфониями ё полотно, у аввало ўткир тиғ, чархланган қурол. Ҳарбир синф, ҳарбир жамият, ҳар бир тузум ўз мафкурасисиз яшай олмаганидек, бизнинг партиямиз ва давлатимиз ҳам, Ватанимиз ва халқимиз ҳам ўз интилишларини, мақсадларини, идеалларини ташувчи кучли адабиётсиз, гўзал санъатсиз баҳра ололмайди. Худди ана шундай баҳра олдирувчи маънавий неъмат, ғоявий бойлик Октябрь бўронларида туғилган янги дунё адабиётидир, санъатидир.

Ўртоқ Н. С. Хрушчев кейинги учрашувда таъкидлаб ўтганидек, БИЗ КОММУНИЗМ УЧУН ОЛИБ БОРИЛАЁТГАН КУРАШДА ҲАММА ОДАМЛАРНИ КОММУНИСТИК ИДЕАЛЛАР РУҲИДА ТАРБИЯЛАШ ЖУДА МУҲИМ АҲАМИЯТГА ЭГА. БУ ЭСА ҲОЗИРГИ ВАҚТДА ПАРТИЯМИЗНИНГ ИДЕОЛОГИЯ ИШИДАГИ ЭНГ АСОСИЙ ВАЗИФАСИДИР. БИЗ ПАРТИЯ ҒОЯВИЙ ҚУРОЛИНИНГ ҲАММА ТУРЛАРИНИ ЖАНГОВАР ҲОЛАТГА КЕЛТИРИШИМИЗ КЕРАК. КОММУНИСТИК ТАРБИЯНИНГ ҚУДРАТЛИ ВОСИТАСИ БЎЛГАН АДАБИЁТ БИЛАН САНЪАТ ҲАМ АНА ШУНДАЙ ҚУРОЛЛАР ЖУМЛАСИГА КИРАДИ.

Дарҳақиқат, бу шундай бир ғоявий қуролки, у дил ва тил орқали, мўйқалам ва мақом таъсири, жозибаси, қудрати билан дунёқарашни ўзгартиришга, турмуш, тафаккур ва психологияда жуда катта силжишлар қилишга қодир. Шунинг учун ҳам биз совет адабиёти ва санъати намояндаларини партиянинг мафкуравий курашдаги содиқ ёрдамчилари деймиз, янги одамнинг, коммунизм кишисининг зуваласини пишиқ қилувчи мастерлар деймиз. Уларга замон ва даврнинг янгроқ жарчиси, тараннумчиси бўлишдан ҳам олий вазифа, муқаддас бурч йўқ!

Бадиий асар яратиш игна билан қудуқ қазишдай қийин. Ижод — жуда инжиқ, серташвиш нарса. Бир яхши девон ёки мажмуа тузиш учун сўз санъаткорлари баъзан бутун умрларини сарфлайдилар. Шундай экан, бу йўлда гоҳо бардош беролмасдан қоқинишлар бўлиши табиий. Ўзини чиниқтирган, машқда пишган спортчигина узоқ йўл босолганидек, фақат ғоявий тобланган санъаткоргина халқ билан бардам бора олади. Аксинча, жисмоний ожиз бўлган спортчи довонлардан ошиб ўтолмаганидек, маънавий тўкис бўлмаган қаламкаш оро йўлда қолиб кетади. Кремль саройидаги мулоқатлар ва мусоҳабалар минглаб ҳақиқий ижодчилар, зўр истеъдод эгалари орасида бир ҳовуч сохта новаторлар, ҳавойи қаламкашлар борлигини ҳам кўрсатди. Жилвакор, мантиқли сатрлар ўрнига қиёмига етмаган пойма-пой мисралар, ёқимли, нафис музика ўрнига қулоқни қоматга келтирувчи гумбур-гумбурлар, ёрқин, реалистик тасвир ўрнига чаплаб ташланган ажи-бужи бўёқлар, тўлқинлантирувчи, серзавқ ленталар ўрнига томошабинларнинг ғашига тегаётган ўрта миёна кинокартиналар мана шу абстракционистларнинг. формалистларнинг маҳсуллари эмасми! Адабиёт ва санъатдаги ўлик туғилган нарсалар ана шу маънавий қашшоқ кишиларнинг «ижод»лари эмасми! Йўқ, биз ахлатхонадан ўзларига материал топишни афзал кўрадиган ва бундай асарларни халқ ҳаётини рост ёритувчи асарлар деб даъво қиладиган «ижодчи»лар билан чиқишолмаймиз.

Биз чок-чокидан кетган дардчил буржуа адабиёти ва санъатига ўзимизнинг ҳамиша янги куртаклар чиқариб бораётган навқирон адабиёт ва санъатимизни қарши қўйишимиз, ўзимизни ҳамма вақт кўҳна дунё билан аёвсиз курашга чоғлаб туришимиз лозим. Шундай қилайликки, бизларнинг овозимиз жаҳон узра бахт, эрк, ижод, меҳнат, дўстлик овози бўлиб баралла янграсин, одамларнинг қалбларида энг эзгу туйғуларни тўлқинлантирсин!

Бу фикр кўпмиллатли совет адабиётининг кенгҳуқуқли аъзоси бўлмиш ўзбек адабиётининг ҳам фикридир, айни муддаосидир. Ҳозир республика адиблари, бастакорлари, рассомлари, киношунослари партия ва ҳукумат раҳбарларининг адабиёт ва санъат арбоблари билан учрашувларида кўрсатилган йўриғлардан, берилган маслаҳатлардан тегишли хулосалар чиқариб олмоқдалар. Бутун ижодий ишимизга синчиклаб назар ташланяпти. Замонга жўровоз, ҳамнафас бўладиган мароқли асарлар яратиш учун бамаслаҳат иш қилина бошлади.

Маълумки, Тошкент — республика ижодий ташкилотлари ва ижодий кучларининг аксари тўпланган марказ. Унда халққа маънавий бойлик тақдим этувчи кўп маданий-оқартув муассасалари, идеология ташкилотлари бор. Идеология ишимизнинг муваффақиятлари бир жиҳатдан ана шу кучларни тўла ишга солишимизга, уларда ижодни барқ урдиришимизга боғлиқ. Тошкент шаҳар партия комитети шуни назарда тутиб белгилаган бир қатор тадбирлар шоён диққатга сазовор. Ижодий ташкилотларда назарий конференциялар ўтказилмоқда, ижод масалалари очиқ партия йиғилишлари муҳокамасига қўйилмоқда, марксча-ленинча эстетик тарбия масалалари юзасидан лекциялар, суҳбатлар уюштирилмоқда. Ижод аҳллари ўртасида янги кўтарилиш, янги марраларни эгаллаш иштиёқи сезилмоқда. Буларнинг ҳаммаси адабиёт ва санъатимизнинг яқин давр ичида жуда улуғ, жуда шарафли ишлар қила олишига катта умид бағишлайди.

Бугун Тошкентда биринчи марта Адабиёт ва санъат куни ўтказилади. Табиийки, у шеър ва қўшиқ, куй ва рақс байрами бўлади, меҳнаткашларга эстетик лаззат бағишлайди. Бунинг яна бир фазилати шундаки, ижод аҳллари шу куни ҳаётнинг ичига кириб борадилар, қаҳрамонона ишларимизнинг улуғворлигини ва гўзаллигини дил кўзлари билан кўриб, янги ижодларга қанот боғлайдилар. Шу куни КПСС Марказий Комитетининг 1 Май Чақириқларидаги адабиёт ва санъат арбобларига даъват алоҳида куч билан жаранглайди:

— АДАБИЁТ ВА САНЪАТ АРБОБЛАРИ! АСАРЛАРНИНГ ПАРТИЯВИЙЛИГИ ВА ХАЛҚЧИЛЛИГИ, ЮКСАК ҒОЯВИЙЛИГИ ВА БАДИИЙ МАҲОРАТИ УЧУН КУРАШИНГИЗ! КОММУНИЗМ ҚУРУВЧИЛАР ҚИЛАЁТГАН ҚАҲРАМОНОНА ИШЛАРНИНГ УЛУҒВОРЛИГИ ВА ГЎЗАЛЛИГИНИ, ҲАЁТИМИЗДА ЯНГИ КОММУНИСТИК МУНОСАБАТЛАРНИНГ ҒАЛАБАСИНИ ЁРҚИН АКС ЭТТИРИНГИЗ!

Коммунистик меҳнат коллективларига ва зарбдорларига, ишлаб чиқариш илғорлари ва новаторларига шон-шарафлар!

(КПСС Марказий Комитетининг 1963 йил 1-Май Чақириқларидан).

МАЙОЛДИ мусобақасини ҚИЗИТАМИЗ!

БУТУН МАЙДОНДА КВАДРАТЛАР

СОЛДАТСКОЕ (Тошкент области), 15 апрель. (ЎзТАГ). Оққўрғон ишлаб чиқариш бошқармасининг бутун мамлакатга донғи кетган «Ўзбекистон ССР беш йиллиги» совхози коллективи Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети, Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиуми ва Министрлар Советининг Мурожаатига чигит экишни тугаллаш билан жавоб берди. Чигит қисқа муддатда—саккиз кун ичида экилиб бўлди. Бу гигант пахтакор хўжаликда ҳар куни беш юз гектарга яқин ерга чигит экилди.

Мустафо Чачи бошлиқ бешинчи комплекс механизациялашган бўлим коллективи жуда яхши меҳнат қилди. Бу бўлим меҳнаткашларининг Мурожаатни муҳокама қилган вақтда берган ваъдасига мувофиқ, ҳар гектардан қирқ центнердан ҳосил олиш учун курашиб, ҳамма тракторчилар нормаларини ортиғи билан бажардилар. Тажрибали тракторчилардан Тилаволди Қодиров, Абдул Давлатов ва бошқалар аниқ миқдорда уруғ ташлайдиган сеялкалар ёрдами билан ҳар куни нормадаги олти гектар ўрнига ўн гектар ва бундан ҳам кўпроқ ерга чигит экдилар.

— Бутун майдонга чигит квадратлаб, участкаларнинг ярмидан кўпроқ қисмига аниқ миқдорда уруғлик ташлайдиган сеялкалар ёрдами билан экилди, — дейди хўжаликнинг бош агрономи В. П. Бакулин. — Совхозимиз меҳнаткашлари дала ишларининг сифатига ғоят катта аҳамият бериб, чигитнинг бир текис униб чиқишини таъминламоқдалар. Механизаторлар ҳозирдаёқ ўз тракторларига культиваторларни тиркамоқдалар.

Сеялкаларчи? Улар яна ўз жойларига қайтиб қўйиладими? Йўқ. Ҳозирдаёқ йигирмата сеялка оталиқдаги 1-«Оққўрғон» совхозига жўнатилди. Ҳамид Олимжон номли, «Партия XXII съезди» ва Красин номли қўшни колхозларга ҳам кўп техника жўнатилмоқда.

Ўтган йили пахта тайёрлаш планини муваффақиятли адо этган илғор совхоз «оқ олтин» ҳосилдорлигини янада ошириш учун курашмоқда. Бу йил ҳар гектардан камида 32 центнердан пахта олишга аҳд қилинди.

Корхоналардан хабарлар

ҚУРИЛИШЛАРГА

ЧИРЧИҚдаги Юмалоқ комбинатига қарашли темир-бетон конструкциялари заводи шаҳардаги кўпгина қурилиш бошқармаларини энг зарур деталлар ва керамзитлар билан тўла таъминлаб турибди. Корхона коллективи майолди социалистик мусобақасини тобора қизитмоқда. Ўтган ойларда планга қўшимча ўнларча минг сўмлик темир-бетон конструкциялар ва керамзит ишлаб чиқарилди.

Керамзит цехининг меҳнатсеварлари бор имкониятларни тўла ишга солиб бугун кечагидан, эртага бугунгидан кўп маҳсулот ишлаб чиқариш учун курашмоқдалар. Коммунизмнинг муҳташам бинолари учун пишиқ ва чидамли қурилиш материаллари пешма-пеш жўнатилиб турибди.

Ж. САРИЕВ.

ЯНГИ ЗАВОД

ЭСКИ ТОШКЕНТ қишлоғида янги темир-бетон заводи қад кўтармоқда. 976-УНРга қарашли бу корхонани қурувчилар муддатидан олдин фойдаланишга топшириш иштиёқи билан меҳнат қилаётирлар.

Бинокорлар ўртасида байрамолди социалистик мусобақаси қизитиб юборилди. Мусобақада Эргаш Тошматов бошлиқ комсомол-ёшлар бригадаси олдинда бораётир. Бригада аъзолари ойлик топшириқни 115-120 процентдан адо этмоқда. Миша Филин, Фера Кулиева, Наташа Матанова каби бинокорлар айниқса унумли ишлашаяпти.

Ғ. ТУРСУНХЎЖАЕВ.

КОМБИКОРМ МЎЛ

ТОШКЕНТдаги 2-ун комбинати комбикорм цехининг ишчилари маҳсулот ишлаб чиқаришни тобора кўпайтирмоқдалар. Цех коллективи тайёрлаётган комбикорм қорамол, чўчқа ва паррандаларни боқишда жуда зарур озуқа ҳисобланади.

Ҳозир цехда бир суткада нормадаги ўнлаб тонна сифатли комбикорм ишлаб чиқарилмоқда. Уртоқ Е. Мосяк раҳбарлигидаги коммунистик меҳнат бригадасининг аъзолари маҳсулот ишлаб чиқаришни кўпайтиришда жонбозлик кўрсатмоқдалар. Илғорларнинг фидокорлиги туфайли биринчи кварталнинг ўзидаёқ бир неча минг тоннадан зиёд комбикорм тайёрланди.

О. ҲОЖИБОЕВ.

ПАХТАОРОЛ ҚЎЙНИНГНИ ОЧ!

Утган душанба куни Калинин ишлаб чиқариш бошқармасининг бир группа йигит ва қизлари Пахтаоролга жўнаш учун, янги ерларни ўзлаштириш ва мамлакатга кўплаб «оқ олтин» етиштириб беришга ҳисса қўшиш учун отландилар. Улар бошқарма хўжаликларида ишлаётган тракторчи-механизаторлар ва моҳир сувчилар эдилар.

Жўнаш олдидан тантанали митинг бўлиб ўтди. Митингни район ижроия комитети раисининг ўринбосари ўртоқ Р. Носиров очади. Биринчи бўлиб сўз олган бошқарма комсомол комитетининг секретари С. Сайдалиев шундай дейди:

— Сизлар янги ташкил топган қўшнимиз Сирдарё области пахтакорларига ёрдам бергани жўнаб кетаётирсизлар. Бу олижаноб ишингиз эллар оша мағрур жаранглаётган жонажон Коммунистик партиямиз Марказий Комитетининг майолди Чақириқларига амалий жавобдир. Биз ёшлар партия билан, партия кўрсатган йўлдан шаҳдам қадамлар билан олға борамиз ва порлоқ коммунизм қурилишига ўз улушимизни қўшамиз.

Сўнгра С. Сайдалиев бир группа ёшларга комсомол йўлланмаси топширади. Йўлланма олар экан Ёқубжон Жалилов шундай дейди:

— Мен 1956 йилдан буён Охунбобоев номли колхозда механизатор бўлиб ишлайман. Машина — деҳқоннинг дўсти, мушкулини осон қиладиган куч эканлигини яхши биламан. Пахтаорол далаларида ҳам бошқаларга намуна кўрсатиб ишлаймиз, деб дўстларим номидан сизларни ишонтираман.

— Мен ҳам, — дейди сўнгра сўзга чиққан «Правда» колхозининг механизатори, коммунистик меҳнат зарбдори Саид Садриддинов, — янги танишим Ёқубжоннинг фикрларига қўшилиб, шуни айтмоқчиманки, бизлар у ерга томоша учун кетаётганимиз йўқ. Бепоён, гўзал пахтазорларда тер тўкиб, зар ундириш учун кетаётирмиз.

— Мен эса сувчиман, — дейди Эсмурза Темирбеков, — бу касбим билан фахрланаман. Пахтаоролнинг пўрсилдоқ, хосилга кон ерларига сув бериб, жон киргизиш бахтига муяссар бўлганим учун ўзимда йўқ хурсандман.

Сўнгра сўзга чиққан Тошкент қишлоқ область комсомол комитетининг секретари Л. Лаврина, Калинин ишлаб чиқариш бошқармаси партия комитетининг секретари И. Я. Деревянко ўртоқлар жўнаб кетаётганларга ишларида муваффақият, ҳаётларида сиҳат-саломатлик тиладилар.

Район марказидан йўлга чиққан автобуслар колоннаси Сирдарё областининг Пахтаорол районига йўл слади. Пахтаорол, қўйнингни оч!

Р. УМАРОВ.

Совет-Камбоджа ҳужжатлари имзоланди

15 апрелда Катта Кремль Саройида Совет-Камбоджа ҳужжатларини имзолаш маросими бўлди.

Ҳужжатларни СССР Министрлар Совети Ташқи иқтисодий алоқалар давлат комитети раисининг биринчи ўринбосари И. В. Архипов ва Камбоджа ҳукумати иқтисодий делегациясининг бошлиғи, Камбоджа Олий салтанат кенгаши раисининг ўринбосари Ньек Тьюлонг имзоладилар.

Имзоланган битимга мувофиқ Совет Иттифоқи 50 минг киловатт қувватга эга бўлган гидроэлектростанцияни қуришда Камбоджага иқтисодий ва техника ёрдами кўрсатиб, шу мақсад учун Камбоджага имтиёзли шартлар асосида кредит беради.

Имзолаш вақтида СССР Министрлар Совети Раисининг биринчи ўринбосари А. И. Микоян, СССР министрлари ва бошқа расмий кишилар ҳозир бўлишди.

Ҳужжатларни имзолаш вақтида Камбоджа томонидан ҳукумат иқтисодий делегациясининг аъзолари ҳамда Камбоджанинг Совет Иттифоқидаги элчиси Ху Кантул ҳозир бўлишди. (ТАСС)

Илғорлардан ўрнак олиб чигит экишни тез ва сифатли ўтказиш учун барча куч ва техникани сафарбар қилайлик! Гектарлар тўла, квадратлар аниқ бўлсин. Уруғ тушмаган бирорта ҳам уя қолмасин.

МАККАЖЎХОРИ ЭКИШ СУРЪАТИНИ ҲАМ КУЧАЙТИРИНГ. ОҚҚЎРҒОН, БЕКОБОД РАЙОНЛАРИНИНГ МАККАЖЎХОРИКОРЛАРИДАН ЎРНАК ОЛСА АРЗИЙДИ. УЛАР КУН САЙИН ИШНИ ЖАДАЛЛАШТИРМОҚДАЛАР. ЛЕКИН ЯНГИЙЎЛ, БЎКА, ЮҚОРИ ЧИРЧИҚ РАЙОНЛАРИ МАККАЖЎХОРИ ЭКИШДА ОҚСАМОҚДАЛАР. ҲАР ДАМ ҒАНИМАТ! ЧИГИТ ЭКИШ БИЛАН БИРГА МАККАЖЎХОРИ ЭКИШНИ ҲАМ МУВАФФАҚИЯТЛИ ТУГАЛЛАШ УЧУН УМУМХАЛҚ СОЦИАЛИСТИК МУСОБАҚАСИНИ АВЖ ОЛДИРАЙЛИК!

ТЕМИРНИ ҚИЗИҒИДА БОСМАЁТГАНЛАР

«ТОШКЕНТ ҲАҚИҚАТИ» рейд БРИГАДАСИ

Социалистик Меҳнат Қаҳрамони Убайдулла Мусаев раҳбарлик қилаётган Свердлов номли колхозда чигит экиш суръати ҳам, сифати ҳам дуруст. Колхоз правлениеси, партия ташкилоти деҳқонларнинг, механизаторларнинг серунум меҳнат қилишлари учун барча шароитларни яратиб берганлар. Ҳар бир экипаж аъзоси ўз постида ҳалоллик билан хизмат қилиб, чигитнинг бехато экилишини таъминламоқда.

Хўжаликда шу кунгача 850 гектар ернинг 800 гектарга яқинига чигит ташланиб бўлди. Механизаторлар об-ҳаво қулайликларидан фойдаланиб, экишни тез кунда тамомлаш иштиёқида ишлашяпти.

Ўртоқ Маҳмуд Исматов раис бўлган «Коммунизм», ўртоқ Юсуф Файзиев раислик қилаётган «XIX партсъезд» колхозларини олиб кўринг. Бу колхозларда ҳам экиш суръати, сифати кишини қувонтиради.

Илғор хўжаликларнинг пахтакорлари Ўзбекистон партия ва ҳукуматининг барча меҳнаткашларга қарата чиқарган Мурожаатига амалий иш, ҳалол меҳнатлари билан жавоб бераётирлар.

Лекин бошқармадаги баъзи колхозларнинг раҳбарлари ўзлари қўл қўйган мажбуриятнинг бажарилиши йўлида жон куйдиришмаяпти, бу умумий ишга тўсқинлик қиляпти.

Башарти Жданов номли колхоз пахтакорлари билан ҳамсуҳбат бўлиб қолсангиз, улар афсуслан ган ҳолда:

— Эҳа, планимизни бундай қойилмақом қилиб бажарган йилимиз қачонлигини ҳам унутиб юбордик,—дейишади. Дарҳақиқат шундай. Мана бир неча йилдирки, колхозчилар планни юз қилолмай юзлари шувит, диллари хира. Йиғим-терим бошланган дастлабки кунларда хўжаликнинг оти жуда чопқирлик қилиб, олдинга чиқиб олади-ю октябрь, ноябрга бориб «ҳорийди» қолади. Куз охирида план ё 80, ёки 90 атрофида бўлади. Хўш, нега бундай? Балки, колхозда техника ресурслари, ишчи кучи камайиб қолган дерсиз? Асло! Аксинча, ҳамма нарса жойида. Техника ҳам етарли. Ахир, колхоз планини бажараолмай келаётган йилларда ҳам ишини дўндираётган, планини қойиллатаётган бригадалар бўляпти-ку!

Очиғини айтганда колхозда ҳосилдорликдаги бундай нотекисликнинг юз беришига агротехника тадбирларининг ўз вақтида ҳамда сифатли ўтказилмаётганлиги сабаб бўлмоқда. Бироқ, қолоқ бригадаларнинг бошлиқлари ҳам колхоз раҳбарлари ҳам бундай аччиқ сабоқдан ўзларига тегишли хулоса чиқаришни эп кўрмаётганга ўхшайдилар. Бўлмаса мўл ҳосил етиштиришда энг масъулиятли бўлган чигит экишда бу йил ҳам пала-партишликка йўл қўйиларми ди?!

Яқинда колхоз далаларини кезиб юриб, ғалати манзара устидан чиқиб қолдик.

Ўртоқ Йўлдош Исматуллаев бошлиқ бригада даласи. Агрегат пайкал ўртасида тўхтаб турибди. Сал нарироқда яна бир трактор мола босяпти. Колхозчилар дала четларини кетмонда чопишмоқда. Табелчи Товбай Сариев билан механизатор Юсуф Шомуродов бирбирларига бақиришяпти. Табелчи дўқ қила кетди:

— Агрегатни ҳозироқ юргизинг, деяпман. Суръатимиз тошбақа юриш бўляпти. Квадратниям бошлаб, ташлаб қўйдик. Ҳали 19 гектар ерга квадрат-уялаб экишимиз керак. Идорада ҳар куни дошном эшитяпмиз. Экишни тезлатинглар! —деб тинкамизни қуритишяпти. Сен бўлсанг, ер текис эмас дейсан-а! Ке, тезроқ бўл, юргиз!

Юсуфнинг жиғи-бийрони чиқди:

— Ҳў, Товбой, қуруқ тупроқ чангитганим билан пахта битмайди. Буни қара, — деб у икки метр наридаги ўйдим-чуқур жойни кўрсатди.— Ерни шунақа ҳам текислайдими? Тушган чигитнинг ҳаммаси ер бетида қолиб кетишини ўйлаяпсизми ўзи?! Бригадирни чақиринг, текисланмагунча бир қадам ҳам жилмайман.

Табелчи кўнишга мажбур бўлди. Колхозчиларни чақирди. Чуқурни тўлдириш бошланди. Шу зайлда трактор 2—2,5 соат тўхтаб турди. Мана шу камчиликни илгарироқ тузатса бўларди-ку! Аммо, қунт, шижоат етишмайди! Раис ўртоқ Т. Раҳмонов ҳам, партия ташкилотининг секретари ўртоқ А. Акопян ҳам бундай нуқсонларни кўриб кўрмасликка олаётирлар. Бригадалардаги ҳақиқий аҳвол билан дурустроқ қизиқмаётирлар.

— Бугун агроном келдими?— сўрадик механизатордан.

— Қаёқда дейсиз. Мана, вақт тушга яқинлашаяпти. Бирорта раҳбар келиб, аҳволинг қалай дегани йўқ. Эгатларнинг оралиғи баъзан 60, баъзан 55—70 бўлиб қоляпти. Сабабини сира тополмаяпман. Бригадирлар бўлса, сифатни писанд қилмай, «экавер»дан бўшашмаяпти.

Бу, ҳақли эътироз. Колхознинг бошқа бригадаларида ҳам олтин дамлар қўлдан бой бериляпти. Экилиши керак бўлган 1020 гектар ердан эндигина 500 гектар ерга чигит ташланди. Хўжаликда квадрат-уялаб экишга панжа орасидан қаралаётир. 360 гектар ўрнига шу кунгача 150 гектарга яқин ерга чигит экилди.

Назарали Ниёзов номли колхозда бу йил 670 гектар ерга чигит экилади. Аммо, мажбуриятга яраша меҳнат қилинмаяпти. Гектаридан 30,7 ўрнига 31 центнердан «оқ олтин» етиштиришга аҳд қилинган бу ерда. Бу ўз-ўзидан бўлмайди, албатта. Колхозда суръатнинг пастлиги устига сифат ҳам талабга жавоб бермайди.

Колхоз агрономи ўртоқ Қувондиқ Саидмуродов билан чигит экилаётган далаларни айландик. Идорада агроном: 670 гектар ердан 364 гектарига чигит экиб бўлдик, сифат ҳам жойида — деган эди.

Бироқ, касални яширсанг, иситмаси ошкора қилади, деганларидек, пайкал оралаганда агроном уялиб қолди. Ўртоқ Умматали Саидов бошлиқ бригададаги аҳвол уни, айниқса, тажанг қилди.

Бу йил Янгийўлда деҳқончилик маданиятини яхшилаш учун курашиб, далаларни ёввойи ўтлар илдизидан тозалашдек ажойиб ташаббус бошланган. Бу бригадада ҳам шу тўғрида анча гап бўлган экан-у, лекин ғумай, ажриқлар ҳозирданоқ кўкара бошлабди. Натижада экишнинг сифати бузиляпти.

Аввалига бригадир, даланинг экиладиган қисмини пешма-пеш ўтдан тозалаяпмиз, деб ишонтиришга уринди-ю, чигит экилган ерда кўкариб турган ўтларни кўриб, дами ичига тушиб кетди.

Экишнинг сифати-чи? Иш қўлдан кетгунча қабилида бажарилаётир. Бригаданинг ер шароити экишни усталик билан ўтказишни талаб қилаётганига қарамай, механизатор ўртоқ Тўрабек Асанов бунга эътибор бермаяпти. Бунинг оқибатида дала бошида маркёр юрган эгат оралиғи 60 сантиметр бўлса пайкал этагига бориб 79—80 сантиметрга етяпти.

— Қатор оралари-ку, икки томонлама ишланар экан, нега «камалак» қилиб экяпсиз?— тракторчига мурожаат қилдик. Бу савол унинг жиғига тегди шекилли, сувчи ўртоқ Камол Аллазовни кўрсатиб:

— Мана шу киши сабабчи,— деди.

Маълум бўлишича, далага биринчи бор маркёр ташланганида ишни қаердан бошлаш ҳеч кимнинг эсига келмабди. Кейин сувчи келиб:

— Ў, бола бунақанги эгатдан сув оқмайди.— дебди.

— Нима қилай?— сўрабди механизатор.

— Дала этагига борганда рулингни бироз ўнгга бур, — дея ўргатибди сувчи.

Бундай аҳволни кўра-била туриб, бригадир ҳам, колхоз раҳбарлари ҳам ғиқ этишмаяпти.

Ўзбекистон партия ва ҳукуматининг Мурожаатида ернинг ҳар бир қаричидан тадбиркорлик билан фойдаланиш алоҳида уқтирилган. Лекин, колхоз худди мана шу масалада оқсаяпти. Ўртоқ Сотиболди Абдураззоқов бригадасида бўлганимизда агроном беш гектарча келадиган пайкални кўрсатдида:

— Бу бригада экишни тугатди, — деди.

— Мана шу пайкалга ҳам экиб бўлинганми?— ажабландик биз.

— Ҳа.

Буни қарангки, пайкалнинг чор атрофи айланасида икки метрча келадиган ерга трактор кирмаган, экилмай ётибди-ю, агроном экишни тугатдик, деганига ҳайронсиз. Қайси бригадага борманг бундай «пўстдумбага» чиқарилган ерларга кўзингиз тушади.

Шуни ҳам айтиш керакки, колхоз раиси ўртоқ Сайфиддин Шамсиев квадрат-уялаб экишга сира шошилмаяпти. Пландаги 50 гектар ернинг бирор гектарига ҳам квадратлаб чигит ташлангани йўқ.

Умуман Янгийўл ишлаб чиқариш бошқармаси хўжаликларида квадрат-уялаб экишда жиддий камчиликларга йўл қўйиляпти. Маълумки, 60х45 схемаси аниқ экишни талаб қилади. Бунинг учун контроль линиялардан фойдаланиш яхши натижа беради. Аммо «Интернационал», Охунбобоев номли, «Ўзбекистон ССР 30 йиллиги» колхозларида нуқул сим бўшатувчи қозиқ билан экилмоқда. Бу эса, уяларнинг тўғри чиқишини таъминламаяпти.

Ҳар бир ишнинг омади — ўз вақти, янгийўллик ўртоқлар. Ваъданинг шараф билан бажарилишида чигитни ўз вақтида ҳамда сифатли экиб олиш —дастлабки қадам бўлади. Шунинг учун юз бераётган камчиликларни тезроқ бартараф этинг. Ҳали 10 минг гектарга яқин ерга чигит экилиши керак. Темирни қизиғида босинг!

Н. ЭРГАШЕВА,
Свердлов номли колхознинг бригада бошлиғи.

Н. КОГАЙ,
Янгийўл ишлаб чиқариш бошқармасининг инженери.

З. ҚУРТНЕЗИРОВ,
«Тошкент ҳақиқати»нинг мухбири.

КОММУНИСТЧАСИГА ЯШАБ, ИШЛАЁТГАНЛАР

Саноат корхоналарида, транспорт ва қурилиш ташкилотларида коммунистик меҳнат коллективлари ва зарбдорларининг сафи тобора улғаймоқда. Областимизнинг ўнлаб корхоналари, юзлаб цех, участка ва бригадалари коммунистчасига ишлаб, коммунистчасига яшашнинг ажойиб намунасини кўрсатмоқда. Яна юзлаб коллективлар келажак разведкачилари деган улуғ номни олиш учун мусобақани авж олдирмоқда.

Бугун Тошкентдаги Округ офицерлар уйида область коммунистик меҳнат коллективлари ва зарбдорларининг кенгаши очилади. Кенгаш қатнашчилари «Коммунистик меҳнат ҳаракатининг аҳволи ва уни янада ривожлантириш чоралари» тўғрисидаги масалани муҳокама қиладилар. Қуйида сиз келажак разведкачиларининг коммунистик қурилиш соҳасида эришаётган муваффақиятлари ҳақидаги материалларни ўқийсиз.

Коммунистик меҳнат коллективлари ва зарбдорларини келажак разведкачилари деб бежиз аташмайди. Чунки улар эртанги кун нафаси билан яшашади, коммунистик қурилишнинг олдинги сафларида боришмоқда. Ушбу сурат Чирчиқ пойафзал фабрикаси тайёрлов участкасида олинган. Сиз ўртоқ Валентина Шиянова етакчилик қилаётган коммунистик меҳнат бригадаси аъзоларини қизғин иш пайтида кўриб турибсиз. Коммунистчасига ишлаб, коммунистчасига яшаётган бу бригада чеварлари сўнгги бир ой ичида уч хил янги пойафзал тикишни ўзлаштириб олишди. Шунга қарамасдан бригада кунлик топшириқни 110 процентдан адо этаётир.

А. Абалян фотоси.

ЯНГИ ОТРЯД

Темирчилик-пресслаш цехи заводимизнинг энг йирик ва пешқадам ишлаб чиқариш участкаларидан ҳисобланади. Цех меҳнатсеварлари ўтган йили топшириқни шараф билан адо этиб, катта муваффақиятни қўлга киритдилар. Шу йилнинг биринчи квартали плани ҳам муддатидан анча олдин бажарилди.

Бу муваффақиятни қўлга киритишда мастер Т. Аҳмедов раҳбарлик қилаётган коммунистик меҳнат бригадаси аъзолари, зарбдорлар Н. Эрназаров, В. Иванов, Ўзбекистон ССР Олий Совети депутати пайвандчи Г. Костин ўртоқларнинг ҳиссаси, айниқса, салмоқли бўлди. Улар ленинча ишлаш ва яшашда бутун корхонага намуна кўрсатишаётир, белгиланган топшириқларни ҳамиша кўнгилдагидек адо этишади. Ўз иш тажрибаларини заводдаги, шунингдек бошқа корхоналардаги ҳамкасб дўстлари билан бажонидил ўртоқлашадилар. Меҳнатсеварлар ишлаб чиқариш топшириқларини ортиғи билан адо этибгина қолмасдан, турмушда ҳам ҳаммага ибрат бўлишяпти.

Шу сабабли завод касаба союз комитети яқинда темирчилик-пресслаш цехига коммунистик меҳнат коллективи деган шарафли ном беришга қарор қилди. Келажак разведкачилари ўзларига кўрсатилган ишончни оқлаш учун етти йилликнинг бешинчи йили топшириғини 7 ноябрга қадар бажаришга сўз беришди.

Корхонамизда коммунистчасига ишлаб, коммунистчасига яшаётганлар сафи тобора кенгаймоқда. Ҳозирга қадар заводимизнинг 30 бригадаси, 5 цехи коммунистик меҳнат коллективи номини олишга муваффақ бўлди. 131 ишчи коммунистик меҳнат зарбдоридир. Яна 11 цех, ўндан ортиқ бригада келажак разведкачилари номига сазовор бўлиш учун астойдил курашмоқда.

Н. РАСУЛЕВ,

Ю. А. Гагарин номли «Таштекстильмаш» заводи ишчиси, коммунистик меҳнат бригадасининг аъзоси.

СОЗЛОВЧИ

Бундай касб эгаларининг қадр-қимматини станок ёнида ишлайдиганлар жуда яхши билишади. Корхоналардаги турли-туман агрегатларнинг бир меёрда ишлаши, сифатли маҳсулот бериши кўп жиҳатдан ана шу ҳунарли кишиларнинг ишига ҳам боғлиқ. Машина ва механизмлар қанчалик пухта созланса, уларни бошқариш шунчалик ўнгай бўлади. Кўриб турибсизки, созловчининг вазифаси жуда ҳам масъулиятли. Унинг уддасидан чиқиш ҳамманинг ҳам қўлидан келавермайди. Ўз касбига астойдил меҳр қўйган, у билан фахрланадиган, кўпчилик манфаатини ҳамма нарсадан юқори қўядиган кишиларгина бу ишнинг уддасидан чиқаолишади.

Ориф Рўзимбоев ана шундай меҳнатсеварларнинг бири. У бир неча йилдан бери «Ташсельмаш» заводининг 15-цехида созловчи бўлиб ишлаб келмоқда. Касбини жондан севади. Станокларнинг тузилишини мунтазам ўрганиб боради. Шу туфайли ҳам ҳар бир агрегатнинг, у қайси марка да бўлишидан қатъи назар, ишлашини бир зум кузатиб, «касалини» топади.

Бугун ҳам Ориф одатдагидек тўхтовсиз ишлаб, теварак атрофни ларзага солаётган станокларни синчиклаб кўздан кечириб борарди. Фрезеровкачи Юрий Батуриннинг станогидан сал бошқачароқ товуш чиқаётганлигини сезди. Ориф бу агрегат олдига келиб, уни тўхтатдида барча ҳаракатланувчи қисмларни бирин-кетин кўздан кечирабошлади. Ҳамма бало центрда экан. У қаттиқ қисилиш натижасида синиб кетибди, станокчи эса буни ўз вақтида пайқайолмабди. Ориф дарров синган центрни олиб, ўрнига янгисини ўрнатди. Шундан сўнг станок яна бир меёрда ишлаб кетди.

Ана шу хавфнинг олди олинмаганда, жуда ёмон оқибатга олиб келиши мумкин эди. Фрезаларнинг синиб кетиши ҳеч гап эмас эди. Бу жуда камёб деталь. Созловчининг ҳушёрлиги бу хавф-хатарнинг олдини олди.

Ориф мой қўлларини артиб улгурмаган ҳам эдики, уни фрезеровкачи Худойқулов чақириб қолди. У бошқараётган станок сифатсиз деталлар ишлаётган экан. Ориф дарҳол ўша томонга қараб кетди. Станокнинг уёқ-буёғини кўргач, фрезани алмаштириш кераклигини айтди. Анча вақтдан бери фойдаланилаётган фрезанинг тиши ейилиб кетганлиги учун деталга яхши ишлов берилмаётган экан. Бу камчиликнинг ҳам олди дарҳол олинди.

Созловчи қилаётган бундай хайрли ишларнинг ҳисобига етолмайсан киши. Шунинг учун ҳам уни цехдагилар станокларнинг «доктори» деб аташади.

Пешқадам ишчи Александра Андрониковна Койко бошчилик қилаётган коммунистик меҳнат бригадасининг аъзоси. У корхонада биринчилар қатори коммунистик меҳнат зарбдори деган юксак номни қозонган. Иш кўрсаткичлари ҳам чакки эмас. Смена топшириқларини мунтазам бир ярим баравардан ошириб адо этади. Шу кунларда 1 Май байрамини муносиб кутиб олиш бўйича корхонада бошланган мусобақада актив иштирок этиб, топшириқларни бажаришда янада юксак кўрсаткичларга эришяпти.

Суратда: О. РЎЗИМБОЕВ.

Н. ОМОНОВА.

КОЛЛЕКТИВ АВАНГАРДИ

Чирчиқдаги коммунистик меҳнат ва юксак маданият корхонаси номини олиш учун курашаётган электрохимия комбинати аммиак ишлаб чиқариш цехи меҳнатсеварлари байрамолди вахтасида ишлаб, қувончли кўрсаткичларга эришмоқдалар. Йил бошиданоқ юқори суръат билан меҳнат қилаётган химиклар ўтган уч ой ичида планга қўшимча бир неча юз тонна суюқ минерал ўғит ишлаб чиқаришди.

Технология режимларига қатъий риоя қилиш, хомашёни тежаб-тергаб сарфлаш ҳисобига цех бўйича биринчи кварталда уч миллион киловатт-соат электр қуввати, кўп миқдорда буғ ва технология гази иқтисод қилинди. Ҳаммаси бўлиб ўн беш минг сўмлик давлат маблағи тежаб қолинди.

Пландагидан ташқари маҳсулот ишлаб чиқариш, сифатини яхшилаш ва таннархини камайтириш учун бошланган ҳаракатда коммунистик меҳнат коллективлари ва зарбдорлари авангард бўлмоқдалар. Инженер коммунист ўртоқ Ж. Микиртичев бошлиқ смена коллективи ўзаро социалистик мусобақада йил бошидан бери пешқадамлик қилиб келаётир. Шунингдек, А. Коргушев етакчилигидаги коммунистик меҳнат сменаси химиклари ҳам жуда унумли ишлашаяпти. Токарь, коммунистик меҳнат зарбдори Ш. Шоназаров, аппаратчи Р. Белякова, И. Минеев бошлиқ ремонтчилар бригадаси аъзоларининг 1 Май шарафига қўлга киритаётган меҳнат зафарлари кишини қувонтиради.

Ҳозир цехдаги аммиак синтези колоннасининг янги агрегатини монтаж қилиш ишлари тугалланай деб қолди. Унумдорлиги жиҳатидан корхонадаги шу хил мавжуд барча агрегатлардан қувватлироқ бўладиган бу установка иккинчи кварталнинг охирига бориб ишга тушади. Натижада маҳсулот ишлаб чиқариш анча ортади. Цех коллективи шу йилнинг ўзидаёқ Ўрта Осиё қишлоқ хўжалик меҳнаткашларига белгиланганига қўшимча минглаpча тонна суюқ ўғит етказиб беради.

Чирчиқ химиклари баҳор байрамини муносиб кутиб олиш иштиёқида тобора суръатга суръат қўшмоқдалар.

Г. ЯСТРЕБОВ,

комбинат слесари, «Тошкент ҳақиқати»нинг штатсиз мухбири.

Тошкент абразив заводининг маҳсулотига Ўрта Осиё республикаларидагина эмас, балки Сибирь, Закавказье ва Совет Иттифоқининг бошқа жойларида ҳам талаб катта. Шу туфайли коллектив ўз корхонасининг маркаси билан чиқадиган маҳсулотнинг сифатли бўлишига алоҳида эътибор беради. Суратда: мастер Эргаш Жўраев (чапда) ва Шорустам Шокаримов ўртоқлар чархнинг сифатини текшириб кўришмоқда.

А. ТУРАЕВ фотоси.

ТАРИХНИНГ БИР САҲИФАСИ

ТАНҚИД ВА ТАҚРИЗ

КПССнинг XX ва XXII съездлари ҳамда партия Марказий Комитети томонидан сўнгги вақтларда ўтказилган бир қатор идеологик кенгашлар совет тарих фани олдига янада катта ва масъулиятли вазифалар қўйди. Империализм даврида миллий озодлик ҳаракатининг ролига оид катта тадқиқотлар яратиш, жумладан Россия империясида эзилган халқларнинг чор самодержавиесига, рус ва миллий буржуазия ҳамда помешчикларга қарши ўз миллий ва ижтимоий озодликлари учун олиб борган курашини ўрганиш ва умумлаштириш ана шундай вазифалардан биридир.

Тарих фанлари кандидати доцент Х. Т. Турсуновнинг «Ўрта Осиё ва Қозоғистонда 1916 йил қўзғолони»* номли китоби ана шу соҳада катта қизиқиш уйғотади. 1916 йил қўзғолони Ўрта Осиё ва Қозоғистон халқлари тарихида рўй берган муҳим воқеалардан ҳисобланиб, уни ҳар томонлама текшириш катта аҳамиятга эга. Автор текшираётган теманинг актуаллиги шу тарихий воқеанинг муҳим аҳамиятга эга эканлиги билан белгиланибгина қолмайди. Ўрта Осиё ва Қозоғистон территориясида 1916 йилги қўзғолонга бағишланган йирик асарларнинг йўқлиги, қўзғолоннинг характери ва ҳаракатлантирувчи кучларига нисбатан турлича қарашларнинг мавжудлиги, бу қўзғолоннинг моҳияти ва сиёсий йўналишини буржуа тарихчиларининг бузиб кўрсатиши — шуларнинг ҳаммаси автор танлаган теманинг ғоят актуаллигидан дарак беради.

Ўрта Осиё ва Қозоғистондаги 1916 йил қўзғолони ҳақида чет эллик тарихчилар буржуа идеологиясини ҳимоя қилиб, нотўғри маълумотларни баён қилганлар. Америка тарихчилари Эдвард Денис Сокол ва Ричард Пирс, инглиз тарихчиси Чарльз Хостлер, пантуркист Абдуллах Ражаб Бойсуний, сотқин буржуа миллатчилари Заки Валидов, Мустафо Чўқаев, Боймирза Ҳаит ва шу кабиларнинг асарларида мазкур халқ ҳаракати нотўғри — Ўрта Осиё ва Қозоғистон туб аҳолисининг русларга қарши умуммиллий қўзғолони сифатида бузиб кўрсатилади. Бундан ташқари, тарихни сохталаштирувчи шу кишилар 1916 йилги халқ қўзғолонини гражданлар уруши давридаги босмачиларнинг контрреволюцион ҳаракати билан тенглаштиришга уринмоқдалар.

Х. Т. Турсуновнинг монографияси кириш қисмдан, 10 бобдан иборат икки бўлимдан, хотима ва қисқа хулосалардан, библиография рўйхатидан иборат.

Кириш қисмида империализм даврида эзилган ва қарам мамлакатлардаги миллий озодлиқ ҳаракатининг моҳияти ва аҳамияти тўғрисидаги турли синфлар ва ижтимоий гуруҳларнинг бу ҳаракатдаги роли ҳақидаги марксча-ленинча таълимот баён қилиб берилган. Ана шу масалани текшириш тарихи, асарни ёзишда фойдаланилган манбаларнинг қисқача обзорига кенг ўрин берилган.

Шуни алоҳида қайд қилиш керакки, асар қимматли ҳужжат материалларига асосланиб ёзилган. Автор Москва, Ленинград, Тошкент, Олмаота ва Ашхобод архивларида тўпланган жуда кўп ҳужжатлардан, қўзғолон қатнашчиларининг хотираларидан кенг фойдаланган. Ана шу бой материаллар авторга 1916 йилги халқ ҳаракатини акс эттирувчи асар яратиш имконини берди. Бу материалларнинг кўпчилиги биринчи марта китобга киритилган.

Китобнинг 3 бобдан иборат биринчи бўлими қўзғолоннинг ижтимоий-иқтисодий ва сиёсий сабабларини кўрсатади. Чунки қўзғолон арафасидаги Ўрта Осиё ва Қозоғистоннинг ижтимоий-иқтисодий ва сиёсий вазиятини пухта ўрганмасдан туриб ана шу воқеанинг бош сабаблари ва моҳиятини тушуниш мумкин эмас. Қўзғолон сабабларини ҳар томонлама чуқур анализ қилиш Х. Т. Турсунов монографиясининг яхши томонларидан биридир.

Бу бўлимда Россиянинг чекка ўлкаларида XX аср бошида вужудга келган ижтимоий-иқтисодий ва сиёсий ҳаётда рўй берган чуқур ўзгаришлар текширилади. Автор ана шу чекка ўлкаларга капитализмнинг суқилиб кириши оқибатида саноатнинг ривожланганлиги, ишчилар синфининг вужудга келганлиги ва унинг ўсиши, қишлоқ ва овулларга товар-пул муносабатларининг кириб бориши оқибатида қишлоқ аҳолисининг синфий табақалашганлиги, қишлоқ ва шаҳарларда рус ва миллий буржуазия ҳамда судхўрларнинг эксплуатацияси кучайганлиги натижасида меҳнаткашларнинг оғир аҳволда қолганликларини бой фактларга асосланиб кўрсатиб беради.

Асарда Ўрта Осиё ва Қозоғистон меҳнаткашларининг сиёсий жиҳатдан уйғонишларига катта ўрин берилган. Бунда биринчи рус революцияси жуда катта роль ўйнади. Бу революция чор Россиясининг чекка ўлкаларида озодлик ҳаракатининг ўсишига баракали таъсир қилди. Автор: «Ўрта Осиё ва Қозоғистондаги 1916 йил қўзғолонининг тарихий илдизлари ўлканинг эзилган халқлари уйғонишига сабаб бўлган биринчи рус революциясига бориб тақалади» деб жуда тўғри ёзади.

1905—1907 йиллар революцияси Ўрта Осиё ва Қозоғистонда миллий ҳаракатларнинг ривожланишида янги тарихий даврни очиб берди. Бу даврда ана шу ўлкалардаги миллий озодлик ҳаракатлари Россия ишчилар синфининг чоризмга қарши олиб борган революцион кураши билан мустаҳкам боғланган ҳолда ривожланди.

Китобда биринчи рус революцияси таъсирида Ўрта Осиё ва Қозоғистон халқларининг сиёсий жиҳатдан уйғонишлари, бу ерда революцион ҳаракат қандай йўллар билан кучайиб борганлиги кўрсатиб берилади. Бу йўлдаги қийинчиликлар, чоризм ва рус буржуазияси билан тил бириктириб, ана шу ўлка халқларини революцион йўлдан қайтаришга уринган миллий буржуазиянинг сотқинлик ролини ўйнаганлиги очиб ташланади.

Биринчи жаҳон уруши Ўрта Осиё ва Қозоғистон меҳнаткашларининг аҳволини янада оғирлаштирди. Тобора ортиб борган ҳарбий харажатлар меҳнаткаш халқ гарданига тушарди.

«Ўрта Осиё ва Қозоғистондаги ижтимоий-иқтисодий ва сиёсий вазият яқинлашиб келаётган революция бўронидан дарак берарди, — дейди автор. — Биринчи жаҳон уруши даврида тобора кучайиб борган социал ва миллий зулм революцион озодлик ҳаракатининг ўсишига, шу жумладан 1916 йилги қўзғолон каби йирик қўзғолоннинг кўтарилишига сабаб бўлди».

Китобнинг иккинчи бўлими 7 бобдан иборат бўлиб, бевосита қўзғолоннинг ўзига бағишланган.

1916 йилнинг 25 июнида подшо рус бўлмаган кишиларни фронт орқасидаги ҳарбий ишларга сафарбар қилиш тўғрисидаги фармонни тасдиқлади. Бу фармонда Ўрта Осиё ва Қозоғистоннинг қарийб ярим миллион эркак аҳолисини мардикорликка жўнатишга даъват қилинган эди.

Бу фармон халқнинг сабр-косасини тўлдириб юборди. «Сафарбарлик» ўлка халқлари аҳволининг янада ёмонлашувига сабаб бўлиб, Ўрта Осиё ва Қозоғистондаги 1916 йилги қўзғолонни келтириб чиқарди. Бу қўзғолон ўлканинг ижтимоий-иқтисодий ва сиёсий тараққиётининг бутун бориши билан етилган ва тайёрланган эди.

«Сафарбарлик» туфайли жойларда халқ оммаси норозилик намойишларини ўтказди, бу норозиликлар қўлга қурол олиб, қўзғолон кўтаришга сабаб бўлди. Китобда 1916 йилги қўзғолоннинг бориши батафсил баён қилинади. Айрим волость, уезд ва областлардаги халқ ҳаракатларининг шакллари, характери ва сабаблари кўрсатилган.

Монографияда қўзғолоннинг ҳаракатлантирувчи кучлари қишлоқ ва овуллардаги меҳнаткаш омма, шунингдек ерли ишчилар, ҳунармандлар ва шаҳар камбағаллари эканлиги очиб берилган. Бу халқ ҳаракатини «русларга қарши қаратилган ҳаракат» деб таърифлаётган чет эллик «тарихшунослар»нинг уйдирмалари фош қилинади. Автор қўзғолоннинг миллий озодлик характерини таърифлаб, бу қўзғолон русларга қарши эмас, балки подшога, рус ва маҳаллий бойларга қарши қаратилганлигини уқтиради. «Мустамлакачиликка ва империализмга қарши қаратилган ҳаракат феодализмга қарши қаратилган қўзғолонга айланиб кетди» деб ёзади Х. Т. Турсунов.

Китобда миллий буржуазия, феодаллар, бойлар ва мусулмон руҳонийларининг реакцион сотқинлик роли фош қилиниб, бу унсурларнинг революцион озодлик ҳаракатининг кенг ёйилганлигидан қўрқиб кетиб, чоризм томонига ўтганликлари ва унга қўзғолонни бостиришда бутун чоралар билан ёрдам берганликлари очиб ташланади. Ундан ташқари айрим районларда: Пишпек, Пржевальский, Жиззах уездларининг айрим жойларида, Тежан, Гюргенда реакцион мусулмон руҳонийлари ва бойлар стихияли халқ ҳаракатини ғазовотга айлантиришга уриниб кўрдилар. Бу хуружлар бошланган халқ озодлик ҳаракатига зарар етказди. Лекин пировардида реакцион элементлар авантюраси халқ оммаси томонидан қўлланмаганлиги сабабли барбод бўлди.

Подшо ҳукумати Ўрта Осиё ва Қозоғистон халқларининг ҳаракатини шафқатсиз равишда бостирди. Қўзғолонда қатнашган юзлаб кишилар қатл қилинди. Минглаб кишилар қамоқларга, сургунларга жўнатилди, кўпгина қишлоқ ва овуллар вайрон қилинди. 1916 йил қўзғолонининг мағлубиятига асосан бевосита раҳбарлик қиладиган ишчилар синфининг яхши уюшмаганлиги қўзғолоннинг стихиялиги ва тарқоқлиги сабаб бўлди. Шу сабаблар барча деҳқон ҳаракатларига ҳам хос.

Қўзғолон мағлубиятга учраганига қарамай, катта тарихий аҳамиятга эга бўлди. «Қўзғолон мамлакатдаги умумдемократик ҳаракатнинг бир қисми бўлиб, — дейилади китобда — биринчи жаҳон уруши йилларида етилиб келаётган революцион кризисдан, Россия буржуа-демократик революцияси бошланишидан дарак берарди».

Х. Т. Турсуновнинг асари айрим камчиликлардан ҳам холи эмас.

Китобда 1916 йил қўзғолонида миллий буржуазиянинг роли тўла очиб берилмаган. Унда бир қатор қайтариқлар бор. Масалан, қўзғолоннинг характери ҳақида — 212-213, 397 ва 410-бетларда, бу ҳаракатда хотин-қизларнинг иштироки ҳақида 213, 398-бетларда қайта-қайта гапирилади. Китоб фотосуратлар, турли схемалар билан берилганида эди, ўқувчига анча қулайлик туғдирган бўлур эди.

Автор йўл қўйган баъзибир камчиликлар китобнинг умумий қимматини пасайтирмайди. Унда тарихий адабиётда биринчи бўлиб, мамлакатимиз халқлари тарихида катта воқеа ҳисобланган Ўрта Осиё ва Қозоғистондаги 1916 йил қўзғолони тўла ва илмий асосда ёритиб берилган. Х. Т. Турсуновнинг бу монографияси фақат катта илмий аҳамиятгагина эга бўлиб қолмай, балки ўз озодлиги учун кураш олиб бораётган чет эл шарқининг халқларида ҳам катта қизиқиш уйғотиши турган гап.

Мазкур асар совет тарих фанига қўшилган муҳим ҳиссадир. Унинг кенг жамоатчилик томонидан катта қизиқиш билан кутиб олиниши шубҳасиз.

Р. НУРУЛЛИН

тарих фанлари кандидати.

* Х. Турсунов «Восстание 1916 года в Средней Азии и Казахстане», под редакцией А. В. Пясковского и М. Г. Вахабова, Госиздат УзССР, Ташкент, 1962 г., 428 стр.

ДАМ ОЛУВЧИЛАР УЧУН

Бурчмулла Юқори Чирчиқ районининг энг хушманзарали, баҳаво ерларидан бири. Бу ердаги дам олиш уйида ҳар йили юзлаб меҳнаткашлар мириқиб ҳордиқ чиқариб, саломатликларини мустаҳкамлайдилар.

Бу мавсумда истироҳат боғда 2800 киши ҳордиқ чиқаради. Шу кунларда дам олиш уйида қизғин тайёргарлик кўрилмоқда. Айниқса кўкаламзорлаштиришга катта эътибор берилаётир. Ариқ четларига, чойхона ва кутубхона теварак-атрофига турли хил мевали манзарали дарахт ниҳоллари, гул майдончаларига эса 10 минг тупдан ортиқ гул кўчатлари ўтқазилди. Бу ерга ҳордиқ чиқариш учун қўйилган скамейкалар, домино, шашка, шахмат ўйналадиган столларнинг ремонти тугалланмоқда. Қизил чойхона эса мавсумга тахт қилиб қўйилди. Кутубхонанинг ўқиш заллари ремонт қилиниб, яхшилаб жиҳозланаётир.

Дам олувчиларга бу йил 8 та ётоқхона корпуси хизмат қилади, хоналар зарур жиҳозлар билан таъминланган. Дам олиш уйи коллективи меҳмонларни муносиб кутиб олиш, маданий дам олишларини таъминлаш учун барча чораларни кўрмоқда.

И. РУСТАМОВ,
А. СОТВОЛДИЕВ.

ТУРЛИ КАСБ ЭГАЛАРИ

КОММУНИЗМ ЮКЛАРИНИ ТАШИБ

...Бобораҳим ярим соатдан бери моторга ўт олдиролмай ҳайрон. Мотор қопқоғини очиб кўрди, гўё ҳамма деталлар жойида. Айб «қаерда» деб тажанг бўлади ёш шофер. Шу пайт гараж олдига бир машина келиб тўхтади. Кабинадан сочларига оқ оралаган ўрта ёшлардаги киши тушди.

— Яхши келдингиз, Малик ака, машинамни бир кўриб беринг, — дарҳол унга мурожаат қилди Бобораҳим.

Малик ака статерни босиб, моторнинг айланиш овозини эшитмоқчи бўлди.

— Бензин бакингни оч, ука, у ерда бир нарса тиқилиб қолганга ўхшайди, — маслаҳат берди кекса шофер. Ҳақиқатан ҳам бакка бир чўп тушиб қолган экан...

27 йилдан бери ёш шогирдлар устоз Малик акага шундай саволлар билан мурожаат қиладилар. У минган машинанинг бирортаси кўча қоидасини ҳам бузмаган, аварияга ҳам учрамаган. Унинг тарбиясини олган М. Ражабов, А. Абдурасулов, М. Мусулмонқулов, Ҳ. Жўраев каби ўнлаб шофёрлар халқ хўжалигининг турли соҳалари учун машина рулида ўтириб хизмат қилмоқдалар. Устоз Малик ака Шерматовнинг ўзи ҳам ҳозир Урта Чирчиқ районидаги 2-«Оҳангарон» совхозида ўз машинаси билан коммунизм юкларини ташимоқда.

Ҳ. КАРИМОВ.

РЕСПУБЛИКА ХОТИН-ҚИЗЛАРИНИНГ III СЪЕЗДИ ОЛДИДАН

ОНАХОН ЎҚИТУВЧИ

Мактаб ҳовлиси гавжум. Озода кийинган қиз ва ўғил болаларнинг юз-кўзларида қувонч. Ҳамма ўртада туриб, янги ўқув йили бошланиши билан табриклаётган мактаб директорига тикилган. Тантанали маросим ўқувчиларнинг дилига ғул-ғула солиб, борган сари ҳаяжонини орттирар, юрак тўлқинлари мавжланиб бораётгани чеҳраларида акс этиб турарди. Диққатимизни мактаб остонасига эндигина қадам қўяётган эркатойларга қаратайлик. Баъзилари ҳайратдан анқайиб қолишган, бошқалари ҳаяжонларини ичларига сиғдиролмай мактабга етаклаб келиб ҳозир бир чекада турган оналарини қидиришади, «ойи-ойи»лаб чақиришади.

Ниҳоят ҳамма синф-синфига кира бошлади. Билим қучоғига илк қадам қўяётган кичкинтойлар мактаб остонасидан юриб эмас, учиб кираётгандек ҳис этишарди ўзларини. Оқ сариқдан келган хушмуомала аёл уларни «бу ёққа юринглар» деб бошлаб борарди.

— Сизлар мана шу синфда ўқийсизлар. Мен сизларнинг ўқитувчингиз бўламан. Мени Ҳадича опа дейсизлар, хўпми?.. — гапирди Ҳадича опа йигирма саккиз жуфт кўз бўлиб унга тикилган болаларга.

Ҳадича Азизова 36 йилдан бери ўқиш бошланган кунида мана шу сўзларни такрорлайди.

Истиқболи кулган қувноқларнинг ҳаёти, турмушини кўриб тўлқинланади у. Гоҳида ўтмишни эслайди. У пайтлар бундай ёруғ, озода, кенг хоналар қаёқда эди? Ҳадича опа ана шундай шароитда ўқиб туриб, ўқитувчи бўлишни орзу қилган. Инсон ўз олдига қатъий мақсад қўйдими бўлди, унга эришмай қолмайди.

Ўқитувчилик энг фахрли, энг олижаноб касб. Ҳадича опа ўз касбидан ниҳоятда мамнун. Мактаб остонасига қўрқа-писа қадам қўйган, гапини эплаб гапиролмайдиган қиз ёки бола кундан кунга улғайиб, онгли, идрокли бўлиб ўса боради, камол топади. Бундан қувончлироқ нима бор?

Мана ҳозир унинг қўлида тарбия топганлардан нечталари олим, олима, ўқитувчи, врач, журналист. Шоир Қудрат Ҳикмат назарида куни кеча партада ўтиргандек. Ҳадича опа унинг қўлига «мана бундай ушла» деб қалам тутқазиб қўяётгандек. Бугун шу ўқувчисининг нечталаб китоблари чиқди. Севинмайдими ўқитувчи! Ахир, ҳар бир талабаси ўз фарзандидек азиз, яқин. Шоир қадрдон ўқитувчисига биринчи тўпламини ҳадя қилганида қувончдан кўзига ёш олган эди.

Шу мактабнинг илмий бўлими мудири Р. Акбаров, ўқитувчилардан М. Ғуломмуҳамедова, О. Шокировларнинг ютуғи унинг ютуғидек.

Ҳозир Ҳадича опанинг қўлида хулқ-атворлари бир-бириникига ўхшамаган йигирма саккизта ўқувчи таълим олаяпти. Демак уларнинг ҳар бирига алоҳида ёндошиш, юрагига йўл топиш, қандай бўлмасин илмга, ўқишга меҳр, ихлос уйғота билиш, онгини тўғри йўналтира олиш керак.

Йўлдош Исмоилов ўқиш бошланган дастлабки кунларда гапга қулоқ солмай тоза хуноб қилди. Дарс пайтида дам қизларнинг сочини ўйнар, дам нон кавшарди. Хаёлини бир жойга тўплайолмас, ҳушига келса дарсни ташлаб чиқиб ҳам кетаверарди. Шундай бўлганидан кейин дарсларни қандай ўзлаштиради? Ўз-ўзидан маълум, яхши ўзлаштирмас, чунки қизиқмасди.

Шу сабабли ҳам, айниқса бошланғич синф ўқитувчиси жуда ҳам бардошлик бўлиши керак. Болаларни обдон билмай туриб, «бўлади бўлмайди»га чиқаришга шошилиш ярамайди. Йўлдошни ҳовуридан туширгунча Ҳадича опа анча қийналди. Уйларига борди. Ота-онаси билан гаплашди. Уй шароити билан танишди. Унинг тарбиясига оила билан биргалашиб астойдил киришди. Дарсдан кейин қолиб, машғулотлар ўтказди.

Йўлдош аста-секин интизомли бўла бошлади. Дарсларга ҳам киришиб кетди. Ҳозир Йўлдош энг яхши болалар қаторида. Тартибли, озода, аъло ўқийди.

Ҳадича опа шунча тажрибам бор, деб қаноатланмайди, ўз устида тинмай ишлайди. Ҳаётда нима янгилик бўлса дарров илиб олади, эргашади. У ҳозир дарс бериш методини ўзгартган. Липецклиларнинг методини қўллайди. Бу метод ўқувчилар билан яхшироқ ишлаш учун жуда қулай. Дарс ўтилиб бўлгани захоти «Қани, нимани гапирдик ҳозир?» деб сўрайди ўқувчилардан. Талабаларнинг ҳозир жавоб, зеҳнли, уқувли бўлишида бу методнинг аҳамияти катта.

... Ҳадича Азизованинг узоқ йиллик самарали меҳнати тақдирланмай қолмади. Тинимсиз меҳнат, изланиш унга катта бахт ва қувонч келтирди. У, ҳукуматимизнинг орден ва медаллари билан мукофотланди.

Кекса педагог ҳозир дам олиб, уйида ўтириши ҳам мумкин. У шахсий пенсионер. Лекин Ҳадича опа болаларсиз туролмайди. Ёш бўғиннинг кун сайин камол топиб, улғайиши, ўсишини кузатмасдан яшай олмайди.

М. ЖАЛОЛИДДИНОВА,
П. НИШОНОВ.

Калинин районидаги 24-мактаб.

Пойтахтимизнинг Октябрь районидаги Навоий кўчасида янги китоб магазини ишга тушганига унча кўп вақт бўлгани йўқ. Шунга қарамай бу магазинда кенг китобхонлар оммасига маданий хизмат кўрсатиш яхши йўлга қўйилган. Суратда: ана шу китоб магазинининг ташқи кўриниши.

А. Абалян фотоси.

МАРОҚЛИ УЧРАШУВЛАРГА МАРҲАМАТ!

Бугун пойтахтимизда биринчи марта Адабиёт ва санъат куни ўтказилади. Бу куннинг сермазмун ва қизиқарли бўлиши учун барча ижодий ташкилотларнинг вакилларидан 38 бригада тузилди. Бригадага ёзувчилар, композиторлар, киношунослар ва санъаткорлар, цирк артистлари, ҳаваскорлик тўгаракларининг қатнашчилари жалб этилган.

Ижод аҳллари шаҳардаги бирқанча йирик саноат корхонаси, завод-фабрика, қурилиш ва маданият муассасасида бўлиб, ўз қаҳрамонлари, илҳомчилари — ишчилар билан учрашадилар, ишлаб чиқариш, фан ва техника янгиликлари билан танишадилар, ижодий режаларини гапириб берадилар. Сервавқ санъат шинавандалари янги спектакллардан парчалар, кинофильмлар ва концертлар кўришга муяссар бўладилар. Шунингдек, шу куни жойларда сайёр китоб кўргазмалари ҳам ташкил этилади. Завод, фабрика ва корхоналарда кўчма китоб савдоси уюштирилиб, китоб авторлари ўз ўқувчиларига автографлар берадилар.

Қизғин суҳбатларга, мароқли учрашувларга марҳамат!

Коммунизм миллионларнинг меҳнати ва фақат меҳнати билан барпо қилинади. Мана шунинг учун партия бутун совет халқи — ишчилар, колхозчилар, инженерлар, конструкторлар, техниклар, ўқитувчилар, врачлар, агрономлар, олимлар, маданият, адабиёт ва санъатнинг барча тармоқларидаги арбоблар меҳнаткашларнинг ягона монолит коллективида коммунизм қурилишида актив қатнашсинлар, деб бутун куч-ғайратини сарфламоқда.

Н. С. ХРУШЧЕВ.

БИЗНИНГ ИСТАГИМИЗ

Биз, тўқимачилар китобни чин қалбдан севамиз, яхши бадиий асарларни мириқиб ўқиймиз. Комбинатимизнинг 50 минг томдан ортиқроқ бадиий асарга эга бўлган кутубхонаси бизнинг ихтиёримизда. Комбинатнинг ҳар бир фабрика, цех, участкасида жамоатчилик асосида ишлаётган 50 га яқин кўчма кутубхонаси бўлиб, уларнинг жовонларида минглаб асарлар бор.

Тўқимачиларимиз яхши асарларни севиб ўқиш билан бирга, бу асарлар юзасидан коллектив муҳокамалар ҳам ўтказадилар.

Яхши асар кишини янада яхши ишлашга чорлайди, кишига завқ бағишлайди. Биз ажойиб кишиларимиз ҳақида, айниқса замондошларимиз, коммунизмнинг актив қурувчилари бўлган келажак разведкачилари — коммунистик меҳнат аъзолари ва коллективлари ҳақидаги асарларни севиб ўқиймиз.

Кейинги йилларда ҳурматли ёзувчиларимиз кўпгина салмоқли асарлар яратдилар. Ш. Рашидовнинг «Бўрондан кучли», А. Қаҳҳорнинг «Синчалак», Ойбекнинг «Болалик» повестлари, А. Мухторнинг «Опа-сингиллар», «Туғилиш», Ҳ. Ғуломнинг «Машъал» романлари, Зулфия, Ғ. Ғулом, Шайхзода, Миртемир, М. Бобоев ва бошқа шоирларнинг поэтик асарлари бизларда зўр таассурот қолдирди. Лекин китобхонларнинг талаблари тобора ошиб бормоқда. Биз ҳурматли ёзувчиларимиз олдига янги талаблар қўймоқдамиз.

Комбинатимизнинг меҳнатсевар кишилари ўзларининг ажойиб фазилат, хулқ-атвор ва характерлари билан кўпларга намуна бўларли ишлар қилмоқдалар. Уларнинг ҳар бири ҳақида (демоқчимизки тўқимачиларимиз ҳақида) катта-катта асарлар ёзса арзийди. Бизда бир неча фабрика, ўнлаб цех, бригада, минглаб жонкуяр тўқимачилар коммунистик меҳнат коллективи ва зарбдори деган шарафли ном учун курашмоқдалар. Бундай номга сазовор бўлганлар ҳам озмунча эмас. Маълумки ҳар бир ғалаба, янгилик қанчадан-қанча қийинчиликлар, мунозаралар, тўқнашувлар асосида юзага келади. Агар ёзувчиларимиз тўқимачилар ҳаёти билан яқиндан танишиб эскилик устидан ғалаба қозонаётган, инсониятнинг бахтли келажаги бўлган коммунизм учун жон фидо қилаётган ажойиб ишчиларимиз ҳақида асарлар ёзсалар, учрашувлар ўтказсалар биз ғоят хурсанд бўлардик. Ишонамизки муҳтарам адибларимиз, коммунизм қураётган халқимизни баҳор ўлкасидек нафис газламалар билан таъминлаётган биз — тўқимачиларни ҳам назардан четда қолдирмайдилар.

Дилбар ДАДАМУҲАМЕДОВА
Тошкент тўқимачилик комбинати 3-йигирув фабрикасининг ишчиси, коммунистик меҳнат зарбдори.
Дилбар ТУХТАХОНОВА
1-йигирув фабрикасининг йигирувчиси, Тошкент шаҳар Советининг депутати.

ПАХТАКОР ДЎСТЛАРГА МАКТУБ

Собир АБДУЛЛА

Вақтни кутмай баҳор етиб келди,
Нур сочиб ошкор, етиб келди.
Пих чиқазди гулу дарахт боғда,
Кўрсатиб ўзни майса ўтлоғда,
Кўз очиб унда-мунда қизғалдоқ
Дейди кўрган кишига: уз, мени тақ!..

* * *

Бу баҳор таърифи узундан-узоқ,
Фурсат оз. қисталанг, азиз ўртоқ,
Гапни чўзсак. баҳор ўтиб қолади,
Ерни ишлаш сени кутиб қолади.
Эрта келган баҳорни ҳордирмай,
Соатингни бекорга қолдирмай,
Техникангга ишинг ҳавола қилиб,
Ерни текисла, неча мола қилиб.
Олдин эккан йиғар уни эрта,
Демагин вақт кўп, куни эрта,
Эрта қолдириб букун ишини,
Ғам билан ўтказар бутун қишини.
Айтди бу сўзни мен эмас, деҳқон,
Қўрқитолмас уни қуюн, бўрон,
Ўз сўзига амал қилиб ҳар он,
Чиқди ер бошига асл деҳқон.

* * *

Бу насиҳат эмас, азиз дўстим,
Учраса йўлда ғов, ер остига кўм,
Қудратингни шу кун чиқиб кўрсат,
Ўйланиб ўлтиришга йўқ фурсат,
Эк чигит илгари, дадил бўлгил,
Ким дадил бўлса, унга эл бўлгил,
Пахтакор дўстларим, баҳор қутлуғ,
Ҳимматингиз бу йил у йилдан улуғ,
Барча имкон букун ўзингизда,
Рост туриб ваъдаю сўзингизда,
Бошқалардан кейинда қолмайсиз,
Кузда халқ олдида қизармайсиз.
Ким қолоқдир, бўлакча сўзлашамиз,
Тиккама-тикка, юзма-юзлашамиз,
Кимки илғор экан, берар илҳом,
Яхшилар номи элда қутлуғ ном.

Қаҳрамонлар биз билан бирга

Ҳаёт — ижодкорлар учун битмас-туганмас илҳом манбаи. Шу битмас-туганмас чашманинг бир томчисидан, бир воқеасидан таъсирланиб, миллионлаб қалбларни ҳаяжонлантирадиган, маънавий озиқ ва бадиий завқ берадиган ўлмас асарлар яратган талантлар — ёзувчи, шоир, драматург, рассом ва бастакорлар жуда-жуда кўп.

Революцион онги уйғониб келаётган. пролетариатнинг ғалаба қилишига ишончи комил бўлган Пётр Золомов билан Е. Золомовалар фаолияти асосида буюк адиб Максим Горький асрлар бўйи яшайдиган «Она» романини яратди. Алексей Маресьевнинг авиаторлик тарихида мисли кўрилмаган қаҳрамонлик кўрсатгани Борис Полевойнинг «Чин инсон қиссаси» повестини яратишига асос бўлди. Эрк, озодлик, ёрқин турмуш учун курашда қурбон бўлган Турсуной, Холисхон сингари жасур ўзбек қиз-жувонларининг ишлари ва тақдирлари Ҳамзанинг «Холисхон»ини бунёдга келтирди. Бундай-мисолларни санаб тугатиш қийин.

Мен бу ерда адабиётимизнинг битта оддий ва камтар солдати Раҳмат Файзий ҳақида, аниқроғи, унинг биринчи киносценарийси «Сен етим эмассан» тўғрисида бир ихлосманд сифатида фикр ва мулоҳазаларимни айтмоқчиман.

Биз Раҳмат Файзийни шу пайтгача асосан очеркист-ҳикоянавис сифатида танирдик. Унинг ўзига хос, бошқаларникига ўхшамайдиган тили ва услуби бор. У ўз қаҳрамонларини кам тасвирлайди, яъни автор гапи кам бўлиб, кўпроқ қаҳрамоннинг иши, ички дунёси, одатлари ва характерини ҳаракатда, муомалада кўрсатади. Декламацион-публицистик эмас, балки жонли ҳаракатда ички кечирмалар, диалоглар, хаёлга келтириш, ўй ўйлаш орқали тасвирлаш Раҳмат Файзийнинг севимли услубидир. Шунинг учун бўлса керак, у кўпинча катта қалб эгалари ҳақида ғоят тўлқинланиб ёзади. Бундай кишилар эса бизда сон-саноқсиз.

Мана, оддий бир ўзбек темирчиси Шоаҳмад Шомаҳмудовни олинг. Ёши анчага бориб қолган, чаласавод бу ишчи маҳаллада ҳам, ишхонада ҳам, ошна-оғайнилар орасида ҳам фавқулодда истеъдоди билан ажралиб турмас эди. Ҳозир ҳам шундай Лекин унинг ва оиласининг номи бир неча йилдирки, тилларда достон, Шоаҳмад ака билан Баҳри опа совет кишиси олижаноблигининг, инсонпарварлигининг тимсоли бўлиб қолди.

Гитлерчи одамхўрлар бошлаган уруш кўпларнинг ёстиғини қуритди. Минглаб болаларни етим қолдирди. Халқимиз мусибатларни бошидан кечираётган, танглик ва танқисликларда қолган бир пайтда Шоаҳмад темирчи ва унинг хотини Баҳри опа лаънати уруш туфайли нури-дийдаларидан ажраган 14 болани ўз боқими ва тарбиясига олди. Бир-икки эмас, 14 болани-я!

Мен ҳам отаман, уч фарзандим бор. Булар ғам, ташвиш, хўрланиш, очлик нималигини билмай ўсишяпти. Лекин шулар ҳам ўзининг шўхлиги, харҳашаси билан баъзан шундай ҳуноб қилиб юборадики асти қўяверасиз. Шундай пайтларда кўпинча мен Шоаҳмад акалар 16 болани (урушдан сўнг яна икки етимни ўз тарбияларига олишган) қандай қилиб тарбиялашаркин-а, деб ўйлаб кетаман. 16 бола—16 тўполончи, 16 эрка, 16 ёш ниҳол. Ҳар бирига муомала қилиш, ҳар бирини йиғласа овутиш, касал бўлса даволаш, шўхлик қилса тийиш, кийим-бошини бутлаш, ўқитиш, меҳнатга ўргатиш, таълим бериш — хуллас 16 мурғакни одам қилиш учун қанчалик катта қалб, қанчалик бардош, қанчалик меҳр-муҳаббат даркор! Агар шу 16 норасиданинг 8 миллатга мансуб эканлигини ва бири-биридан дастлаб ётсираб юрганини, тиллашолмаганини, онасини қумсаб хўрсинишини кўз олдига келтирган киши Шомаҳмудовлар нақадар қийин ва масъулиятли ишга азм этганликларини тушуниши, тасаввур қилиши қийин эмас.

Улар ўз зиммаларига олган вазифани шараф билан уддаладилар. Ватанни оёқ ости, халқни қул қилишга жазм этган фашистларга қарши курашда қаҳрамонларча ҳалок бўлган 16 ота-онанинг зурётини ўз фарзандларидек, балки ундан ҳам ортиқ кўриб тарбияладилар, уларнинг етимлигини сира билдирмадилар. Уруш туфайли етим қолган болаларни ўз қучоғига олганлар фақат Шомаҳмудовлармми? Йўқ.

Раҳмат Файзий темирчи Шомаҳмудовнинг олижаноб иши тўғрисида дастлабкилар қатори очерклар, «Она», «Раянинг арчаси» сингари етук ҳикоялар ёзди. Аммо бу воқеа, бу тема учун очерк, ҳикоя жанри торлик қилди. Ёзувчи Шомаҳмудовлар оиласини, шу сингари етим асраган оилаларни, уларда болаларни тарбиялаш қандай йўлга қўйилганини синчиклаб ўрганди. Ҳозирги замоннинг энг таъсирли пропаганда воситаси кинофильм яратишга қарор қилди.

Сценарий авторининг яқиндан иштироки асосида тайёрланган «Сен етим эмассан» кинофильми миллионлаб томошабинларга манзур бўлмоқда. Сценарий автори ёзувчи Раҳмат Файзий, фильмнинг постановкачи режиссёри Шуҳрат Аббосов, фильмни экранга чиқаришда қатнашган барча ижодий кучлар совет кишисига хос бўлган ҳаётий воқеа ҳақида ҳаяжонли қисса яратганлар.

Бу ёш бўғин ҳақидаги киноповестда ёзувчининг ҳаётга зийрак кўз, юксак ижодий талабчанлик билан ёндошганлиги сезилиб туради.

Ёрқин ҳаётий полотнолар яратиш, ҳаётдаги энг типик воқеа ва ҳодисаларни типик шароитда бадиий маҳорат билан жозибали бўёқларда тасвирлай олиш ёзувчидан жуда катта маҳорат ҳамда ҳаётий кузатувчанлик талаб этади.

Юксак дидли совет кишилари адабиёт ва санъат арбобларидан ўз юракларига яқин бўлган юксак пафос билан тасвирланган, буюк замонамизнинг буюк кишиларига бағишланган асарлар кутмоқдалар. Халқимизнинг, замонамизнинг қалам соҳибларидан талаби ана шундай.

З. ИСРОИЛОВ.

Суратда: 16 норасидани ўз тарбиясига олиб ўстирган Шоаҳмад ота Шомаҳмудов ва унинг рафиқаси Баҳри хола колхозчилар орасида.

В. Салов фотоси.

Замонамиз талаби

Ҳақиқий санъат асари халқ ичига тез сингиб кетади, инсониятнинг тилак-орзуларини амалга оширишда кўмаклашади, уларга маънавий озуқа беради.

Яхши спектакль ва фильмни томоша қилган киши қанчалик таъсирланса, ҳаяжонланса, дилрабо қўшиқ ва куй ҳам одамларга шунчалик завқ ва ором бахш этади. Биз шундай ажойиб замонда яшаяпмизки, ҳар бир кунимиз қўшиқсиз, куйсиз ўтмайди. Лекин ҳозир яратилаётган, ижро этилаётган ҳамма қўшиқ, куйларни ҳам жозибали ва соз деб бўлмайди.

Шу нуқтаи-назардан айрим тутуриқсиз, дилни ғаш қилувчи қўшиқларнинг яқинда «Тошкент ҳақиқати»даги «Қанотсиз қўшиқлар» номли мақолада қаттиқ танқид қилинганлиги кўплар қатори мени ҳам қониқтирди. Мен ундаги фикрларни жони-дилим билан қувватлайман.

Шу муносабат билан менда ҳам айрим мулоҳазалар туғилди, шуларни айтиб ўтсам.

Ҳозир ва шу кунга қадар яратилган кўпчилик музика асарларини типик ифодадан узоқда дея олмаймиз, албатта. Композиторларимиз ўзбек замонавий қўшиқларини яратишда, шубҳасиз, катта ютуқларга эришдилар. Қўшиқ санъатининг мазмуни бойиб, кўлами кенгайиб бормоқда. Ижодкорлар ўз замондошлари ҳаётини ва меҳнатини усталик билан акс эттирабошладилар.

Композитор Муҳаммедовнинг «Жон қизлар», Д. Зокировнинг «Пахтакорларга», Х. Изомовнинг «Ўзбекстон», К. Жабборовнинг «Диёримсан» қўшиғи, Т. Содиқов, Н. Ҳасанов, Ғ. Тошматов сингари ажойиб бастакорлар яратган қўшиқлар талабларимизга жавоб берадиган чинакам замонавий, халқчил қўшиқлардир. Халқчил музика ёзишга интилган композитор ўз ижодида халқ чолғу асбоблари садосини ҳам қўллаши мумкин. Лекин унда чуқур қалбий ҳиссиёт, илҳомбахш ҳаёт сезилмаса, унда меҳнатсевар, мўжизакор халқ қалби уриб турмаса, у ишонтирмайдиган, қуруқ стилизацияга айланади. Композитор Бровциннинг «Роҳат» симфоник эсарига асос қилиб олинган ўзбек халқ куйини эшитатуриб, на эстетик озуқа оласиз ва на роҳат қиласиз. У ёқимсиз, қулоқни қоматга келтирувчи садолардан иборат.

Бинобарин, ўзбек совет музика санъатида халқчиллик проблемасини «ғоявий томондан гавдалантириш» деган чақириққа маълум бир мазмун талабини конкретлаштирмасдан туриб, кўр-кўрона ёндошиб бўлмайди. Агар композитор ўзича халқ ҳиссиётини тўлиқ ифодаладим деб тушунсаю, лекин халқ бундай асарни ҳазм қилолмаса, демак, бундай асар халқчил бўлаолмайди.

Баъзибир композиторлар орасида (айниқса мелодист-композиторлар орасида) вақтинча бўлса ҳамки, кенг тарқалган ва севимли бўлиб қолган айрим асарлар «ҳақиқий халқчил асар» деган вулгар «назария» ҳозиргача ҳукм сурмоқда. Бу назария тарафдорлари танқидга қарши, «халққа ёқадими, демак халқчил музика» дейишади.

Тўғри, ҳақиқий халқ музика санъати халқчил бўлади. Бундан ҳар қандай оммабоп асар ҳам халқчил бўлаберади, деган хулоса чиқмайди. Бу масалага жиддий қарашни рус классик эстетикаси ҳам уқтириб ўтган эди. Шуни яхши уқиб олиш кераки, барча геннал асарлар тушунарлидир, лекин тушунарли асарларнинг ҳаммаси ҳам геннал эмас. Кўпчилик вақтда тез оммалашган асар вақтинча, ўткинчи муваффақиятга эга бўлади, холос.

Бу хилдаги ҳодисаларни айниқса музикали драмаларда кўпроқ учратиш мумкин. Ўзбекистонда ҳозирги кунгача яратилган ўнлаб музикали драмалар (Собир Бобоевнинг «Ватан ишқи», С. Бобоев ва Д. Зокировларнинг «Далада байрам», М. Левиевнинг «Олтин кўл» музикали драмаларидан ташқари) деярлик ҳаммаси ўзбек халқ куйларига асосланиб ёзилган десак хато қилмаймиз. Шуниси ачинарлики, айрим авторлар музикали драмага томошабинларни кўпроқ «жалб» қилмоқчи бўладилар-у, ўнлаб драмаларда ишлатилган ёрқин халқ куйларини қайта-қайта қўллайберадилар. Натижада бундай асарлар музикали драма эмас, саҳналаштирилган ва сурункасига ўзгаришсиз қайтариладиган концерт программасига ўхшаб қолади. Рақс саҳналарида «Жонон», «Роҳат» куйлари, арияларда Ироқ, Ушшоқ, Феруз сингарилар бунга мисол бўлаолади, ёки «Чаманда гул» куйини олсак, уни кўпгина опера, музикали драма ва симфоник асарларда учратиш мумкин.

Бу тўғрида биргина музика намояндалари эмас, зиёлилар, адабиётчилар, ҳаттоки оддий томошабинлар ҳам нолиб гапирмоқдалар.

Ҳақиқий халқ санъати учун илдам қадам ташлаб боришга даъват этилган ижодкорлардан омманинг бадиий дидини тарбиялаш, социалистик маданиятнинг тўхтовсиз гуллаши, равнақ топишига ҳар томонлама ҳамкорлик қилиш, замоннинг илғор ғояларини куйловчи илҳомбахш бўлиш талаб қилинади.

Партия Марказий Комитети санъат ва адабиёт тўғрисида чиқарган тарихий қарорларида ўз ишига масъулиятсизлик ва енгилтаклик билан қараган ижодкорларнинг илғор совет санъати ва адабиёти даврасидан тез фурсатда чиқиб қолишларини неча марталаб уқтириб ўтган эди. Совет кишисининг онги, дунёқараши мисли кўрилмаган даражада ўсди, унинг маданият арбобларига талаблари ҳам тобора кўпаймоқда. Шундай экан халқни энг илғор эстетик руҳда тарбиялаш, санъат ва адабиёт асарларига нисбатан бўлган талабчанликни амалга ошириш бизнинг ҳам қарзимиз, ҳам фарзимиз.

Маҳмуд АҲМЕДОВ
санъатшунос.

КИНОТЕАТР ВА ЖАМОАТЧИЛИК

Пойтахтимиздаги «Спутник» кинотеатрида доимий лекторий ташкил этилганига икки йилдан ошди. Лекторийда қизиқарли темаларда лекциялар ўтказилмоқда.

Кейинги вақтларда кинотеатр коллективи кинорежиссёр Пирьев, кино артистлар Алла Ларионова, Борис Кудрявцев ва Николай Рибников, армия генерали Ивановский билан томошабинларнинг учрашув кечасини ўтказди.

«Спутник» кино-театрида Киров районидаги корхона, муассаса ва ўқув юртларининг ходимларидан иборат жамоатчилик кенгаши ташкил қилинди. Ҳозир кенгашнинг кино пропагандаси, маданий-оммавий ишлар бўлимлари бор.

А. КАРИМОВ

Ўткир ҲОШИМОВ

ТЎРТ МАКТУБ

(ШИНГИЛ ҲИКОЯЛАР)

□ □ □

ТОНГ ЮЛДУЗИ

«Зилола!

Нега хат ёзмай қўйдинг? Ўқишларинг яхши кетяптими?

Зилола, мен бу хатни бульдозер кабинасида ўтириб ёздим. Кечаси билан ишладим-у, чарчоқ сезмаяпман ҳеч. Кипригимга қўнган уйқу элчисини тонг шабадаси қувиб юборди дейман.

Зилола!

Сен ҳали чўл баҳорини кўрганинг йўқ.. Мана, ҳозир хат ёзаётиб, узоқ-узоқларга, осмоннинг чинни-товоғи тўнтарилган уфқларга тикиляпман. Ҳаммаёқ лолазор! Каттакон қизил алвон ердан бир қарич баландда секин-секин силкиниб тургандай.

Зилола, тонг юлдузини кўрганмисан? Мен уни ҳар куни кўраман. Бундан ярим соатча аввал қора бахмалга қадалган дурдек ялт-юлт этиб кўз қисишаётган юлдузлар бирин-сирин сўнди. Уфқда биттагина юлдуз қолди. У ердан кўз узмай узоқ порлаб турди. Мен ҳам ундан кўзимни узолмадим.

Онамнинг айтишича, қачонлардир шу юлдузни бир чўпон йигит ерга олиб тушган экан. Чўпон маликага ошиқ бўлиб қолибди-ю, ишқ йўлида ўлимга ҳам рози эканлигини айтибди. Шунда малика унга бажариб бўлмайдиган шарт қўйиб, осмондан тонг юлдузини узиб тушасиз дебди. Ошиқнинг дўстлари кўп экан. Аммо ҳеч ким бу ишда унга ёрдам беролмабди. Шунда онаси йигитга ўзининг соч толасидан ердан юлдузгача етадиган арқон тўқиб берибди. Йигит арқонга осилиб чиқиб юлдузни узиб тушибди. Аммо малика вафосизлик қилиб, аллақачон эрга чиққан экан. Ошиқ маликадан ранжиб, юлдузни яна жойига чиқариб қўйибди. Айтишларича, юлдузнинг ҳам маликани кўргали кўзи йўқмиш. Қиз уйқуга кетиши биланоқ, у ўтдек порлай бошлар, уйғониши билан яна ғойиб бўлиб қолар эмиш. Ўшандан бери тонг юлдузининг қачон ботишини ҳеч ким билмайди дейишади..

Зилола! Мен ҳозир хат ёзаётганимда негадир шу афсонани тағин эсладим. Назаримда бугун тонг юлдузи ерга анча яқинлашиб қолгандай, қуёшнинг илк нурларига қўниб пастга тушиб олмоқчи бўлаётгандай туюлди.

Ким билади, у эрта-индин ерга қўнса ҳам ажаб эмас. Ахир, чин вафо замонасида яшаяпмиз-ку ҳозир.

Зилола! Хатим чўзилиб кетди. Ўқишингдан, Тошкентдаги янгиликлардан ёз. Жавобингни кутаман».

ГЎЗАЛЛИК

«Зилола!

Бугун яна уч гектар ерни қўлдан чиқардик. Ҳа демай ўзимиз очган қўриқда лўппи-лўппи пахталар очилишини тасаввур қилсам, севинчим ичимга сиғмай кетади.

Зилола! Бугун ҳам сендан хат келмади. Биламан, қизлар, ялинтиришни яхши кўришади. Лекин хатим жавобсиз қолса ҳам, ҳар куни сенга биттадан хат ёзмасам ниманидир йўқотиб қўяётганга ўхшайман. Мана, бугун ҳам ётоқхонага қайтдим-у, хат ёзишга ўтирдим. Қонталаш осмон хиралашиб, адрлар орқасидан этагини судраб оқшом келабошлади. Чироқни ёқдим. Хатни нимадан бошлашни билмай, узоқ ўйлаб қолдим.

Баҳор ҳавосини биласан-ку! Бирдан шамол келди. Деразамни тақиллатиб, дарпардани бошига илганича шўхлик қилабошлади. Шу топда сен билан ўтган йил баҳорда лолага чиқиб, қирда, жала остида қолиб кетганимизни эсладим...

Мана, ҳозир ҳам момақалдироқ бошланди. Жала қуйиб берди, чироқ ўчиб қолди. Нима қилишимни билмай турганимда чўлга илк бор келганимизда шам ёққанимизни эсладим. Токчаларни титкилай-титкилай тўрт энликкина шам топиб, унинг хира ёғдусида хатимни давом эттирдим.

Мен хат ёзаяпман, шам эса ўзининг нозик тилчаси билан шу сатрларни ялаб-ялаб қуритаяпти...

Хатимнинг шу ерига келганда бирдан деразалар зириллаб кетди. Яшин шамолда қалтираб турган мирзатерак устида илдиз отди. Унинг сутранг ёғдуси хат саҳифасини ҳам, уйнинг бурчак-бурчакларини ҳам ёритиб юборди. Аммо яшиннинг ёрқин нури бевафолик қилиб, шу ондаёқ ер қаърига кириб кетди. Шам эса ҳамон чирсиллаб-чирсиллаб ёниб турарди. Мен унинг ёғдусида хатимни ёзиб тамомларканман, улкан яшиндан кўра шу ожиз шам мен учун минг марта гўзалроқ кўринди.

Ҳа, инсон ҳам қисқа умрли ташқи гўзаллиги билан эмас, абадий, ички гўзаллиги билан фахрланиши керак, деб қўйдим.

Зилола! Хатимнинг жавобини кутаман. Агар жавоб ёзмасанг, эртага ҳам барибир хат ёзишга мажбурман».

ҲУКМ

«Бугун — дам олиш куни.

Ўзимизнинг мўжазгина боғимизда ширин ўтириш қилдик. Зилола! Ёдингдами, олча гуллашини орзиқиб кутардинг. Ҳар баҳор Дўмбирободга, аммаларникига бориб, икковимиз олчазорда сайр қилардик. Мана, чўлда ҳам олча гуллади. Оппоқ мунчоқ таққан нозик ниҳолларнинг муаттар иси хиёбон тепасида текис қанот қоқа бошлади. Қараб турсам, жажжигина асалари ингичка оёқчалари билан гулбарглар ичига шўнғиб кетди. Зум ўтмай қайтиб чиқди, яна шўнғиди..

Гоҳ асаларига, гоҳ дастурхон устидаги бир ликопча асалга қараб тикилиб қолдим. Бирдан аллақаёқдан бир пашша учиб келди-ю, ўзини асалга урди. Урди-да, ичига ботиб кетди. Қайтиб чиқолмай узоқ типирчилади. Ошпаз хотин Ҳадича хола жирканиб, пашшани қошиқ учига илинтирди-да, улоқтириб юборди...

Қизиқ, кимни ардоқлаш, кимни нафратлашни ҳаётнинг ўзи яхши биларкан..

Зилола! Иложи бўлса олча сайрига кел! Кутаман».

ГУЛНИНГ ҲАСРАТИ

«Зилола!

Иккинчи хатингни ҳам олдим. Сен охирги имтиҳонимни топшириб бўлиб, ёнингга бораман дебсан. Севинганимдан хатингни ҳамманинг олдида баланд овоз билан ўқиб бердим. Бошлиғимиз Мирвалиев ҳам жуда хурсанд бўлди. Албатта кел, бизга бинокор инженерлар жуда ҳам керак. Сен Тошкетда панорама кинотеатри қурилаётганини ёзибсан. Бизда ҳам кинотеатр қуришаяпти. Келсанг, қурилишга ўзинг бош бўласан.

Зилола! Кечқурун ишдан қайтиб хиёбонда сайр қилиб юргандим. Ёмғир ёға бошлади. Йирик-йирик томчилар қақраган хиёбонни тўзита кетди. Шунда кўтарилган чанг қулф уриб ётган атргулга қўниб, гулбаргларини титратиб юборди. Гулга кўзим тушди-ю, раҳмим келди. Чангни туширив юбориш учун секин пуфладим; иккита гулбарг учиб кетди. Нима қилишимни билмай, ариқчадан бир ҳовуч сув олиб қуйгандим, яна тўртта гулбарг узилиб тушди...

Зилола! Шу топда менинг қай аҳволга тушганимни тасаввур қилсанг эди! Сийнасида эндигина муҳаббат уйғонган юракнинг гулдек нозик бўлишини ким билмайди дейсан! Афсус, шундай одамлар ҳам борки, муҳаббатга хиёнат қилиб, кейин айбини ювомай юради..

Зилола! Бу гап сенга ҳам, менга ҳам тааллуқли эмас. Аммо шундай одамлар ҳалиям орамизда борлигига афсусланаман.

Атргул новдасини эгиб, узоқ тикилиб қолдим. Менинг ҳозирги ҳолатимни кўрган киши албатта ажабланган бўларди. Шундай бўлди ҳам. Биров сенингина билагимдан ушлади. Угрилиб қарасам, қоровул Тўлаган ота қуюқ қошлари остидан кулиб турибди.

— Ҳа, ўғлим, пулингни йўқотдингми? — деди у ҳазиллашиб.

Йўқ дегандек бош чайқадим.

Чол майин табассум билан кўзимга тикилди.

— Пулингни йўқотсанг, парво қилма ўғлим! Агар дўстингни йўқотсанг, йиғла, ўзингни тоғ-тошга ур! Мабодо умидингни йўқотсанг, унда.. ўлдим деб қўяқол. Инсон комил ишонч билангина яшайди, бўтам...

Тўлаган ота шундай деди-да, бурилиб кетди.

Бирдан юрак хижиллигим ёзилди. Ахир, биз келажагимизни кафтимизда кўриб турибмиз-ку!

Зилола! Тезроқ кел, келажагимизни ўзимиз, ўз қўлимиз билан қурайлик!

Хайр, азизим. Кўришгунча хайр».

* * *

Бу мактубларнинг тагида Инсон номи — Абдулазиз турарди...

ГИЕҲЛАРДАН НОЁБ ДОРИЛАР

Шаҳримизнинг сокин, кўмкўк дарахтлар билан ўралган марказий кўчаларидан бирида Ўзбекистон кашфиётчи кимёгар олимларининг асосий ядроси жойлашган. Бу ерда ўзбек халқининг номи жаҳоннинг кўпгина бурчакларига танилган кимёгарлари ўз қалб ҳароратлари билан кишиларнинг бахт-саодати тўғрисида ўйлаб ижод қилмоқдалар.

Биз яқинда ана шу даргоҳга бордик. Инсон дея жон куйдираётган жафокаш олимлар билан суҳбатлашиб, улар кейинги даврларда қандай янгиликлар яратганликлари, химия соҳасидаги ўзгаришлар ҳақида газетхонларга ўз фикрларини сўзлаб беришни илтимос қилдик.

Сочларига оқ оралаган бўлса ҳам, ҳали бардам, ёши 50 лардан ошган илмий ходим жиддий, лекин бироз мулойим табассум билан бизни янги топилган дорилар сақланадиган «сирли хазина»га бошлади. Биз юқори кўтарилдик.

Кичик коридор ёнидаги икки табақали эшиклар ичидаги хоналардан денгиз чўчқасининг чинқириши, қаердандир уй ҳайвонларининг турли овози эшитилди. Ҳайрон бўлиб атрофга ажабланиб қарадик. Сўраб кирилсин деб ёзилган вивисканi кўриб беихтиёр тўхтадик. Ҳамроҳимиз юраверинг, дегандек бизни ичкарига имлади.

Нуроний кўзларидан бахт нури порлаб турган, истараси иссиқ илмий марказ лабораториясининг мудири медицина фанлари кандидати, доцент Исҳоқ Комилов биз билан самимий саломлашди.

— Сизларни қандай саволлар қизиқтираётганлиги бизга аниқ. Бу ҳақда ҳозиргина пастдан, профессор телефон қилган эди. Саволлар бўлса марҳамат, деди И. Комилов, кейин қўшиб қўйди. — Фармакология ва кимё терапия соҳасидаги ишлар сизни кўпроқ қизиқтирса керак. Шундайми?— дегандек бизга қаради. Бу бизнинг айни муддао эди.

Комилов ҳамроҳлигида ҳайвонлар «хониш» қилаётган хоналарга кирдик. Оқ халат кийган кишилар соғ-«беморларга» (ҳайвонларга) «тез медицина ёрдами» кўрсатиб операция қилишмоқда, кўкрак, буйрак, қон томирларини кесиб кимёгар олимлар томонидан кашф этилган янги дорилар инсондан олдин биринчи марта ҳайвонларда синаб кўрилмоқда экан. Янги дорилар таъсирида эркин ҳис қилаётган ҳайвонлар ором олиб ухлашмоқда.

Саҳий она ер Ўзбекистон — олтинга кон ватан. Унинг бағрида ўсаётган оддий бир гиёҳдан ҳам инсон қалбига малҳам бўлувчи ноёб дорилар олинмоқда. Қизиқ, илгари Америка Қўшма Штатлари, Ҳиндистондан сотиб олинаётган инсон нервини мустаҳкамловчи, стрихнин дориси республикамизнинг Фарғона, Андижон тоғ бағирларида ўсадиган Бўригул ўсимлигидан олиш мумкин эканку. Бундан ташқари нерв қўзғатувчи эрвинин, эрвамин дорилари ҳам шу ўсимлик таркибида кўпроқ учрайди,— деб изоҳ беришди олимлар.

Ўсимлик дунёсидан самарали фойдаланишни ва Ўрта Осиёда кўп тарқалган ёввойи ўтларнинг биологик хоссаларини чуқур анализ қилган машҳур мутафаккир олим Абу Али ибн Сино сариқ гул ўсимлигининг кўпгина хосиятли томонлари борлигини ўз даврида айтиб ўтган эди.

Шу кунларда лабораторияда илмий ходимлар сариқ гулдан хаплофилм, дубинидин каби доривор моддалар олишдики, эндиликда бу дорилар билан асаб касалликларини тинчлантириш, тутқаноқ, наркоз ўрнини босувчи дори сифатида ишлатиш мумкин экан. Бу эса мутафаккир олимнинг башорат қилиб айтган хосиятли фикрлари рўёбга чиқаётганидан далолат бермоқда.

Сизнинг полиэмилит касалига доир саволингизга ҳозир медицина фанлари кандидати, бу соҳа мутахассиси Ўзув Зокиров жавоб беради,— деди И. Комилов.

— Полиэмилит касалини даволаш масаласи аллақачон ҳал қилинган,— дея гап бошлади олим. Биз ҳозирги даврда медицина соҳасидаги бу ютуқларимизни Англия, Япония мамлакатлари олимлари билан баҳам кўрмоқдамиз. Илгари Кавказда ўсадиган ўсимликдан олинадиган дорилар эндиликда Тошкентда ва республикамизнинг бошқа областларида бу ўсимликнинг катта запаслари борлигига ҳам аминмиз. Шу кунларда Тошкент фармацевтика заводи ўз маҳсулотларимиз билан полиэмилитни даволайдиган галантамин дорисини кўплаб ишлаб чиқармоқда.

— Гипертония касалини даволаш хусусида қандай янгиликлар бор?— ёш олим бизнинг бу саволимизга сиз нима дейсиз дегандек устозига қаради.

— Ҳа, гипертония масалалар масаласи. Ҳозирги кунда биз гипертония касалини резерпин дориси билан даволаяпмиз, дори чет эллардан олтин ҳисобига сотиб олинмоқда. Гипертония масаласини биз ҳал қилдик. Уни даволаш масаласи ҳал қилинмоқда. Янги дори ҳозирги кунда махсус давлат лабораториясида охирги синовдан ўтмоқда,— дея сўзини давом эттирди И. Комилов,— рак касалини даволайдиган янги дорилар устида ҳам иш бошлаймиз. Ҳозир бир группа мутахассис олимларимиз Москва, Ленинград шаҳарларида тажриба ўтказмоқда.

— Ўрта Осиёдаги барча республикаларда ўсадиган каноп ва жут ўсимликларидан юракка шифобахш бўлган ажойиб глюкозитлар олдик. Олитаризол, эризимазол, апобозит глюкозитлари аҳоли соғлигига хизмат қилади, дейишди суҳбат охирида олимлар. Ҳа, олимлар тадқиқотлари яхши самаралар беришига бизда шубҳа йўқ

Ҳ. ШАРИПОВ,
Ўзбекистан ССР Фанлар академияси ўсимлик кимёси институти фармакология ва кимё терапия лабораторияси.

Суратларда: медицина фанлари кандидати И. Комилов илмий ходим С. Азизова билан дори ҳоссаларини аниқламоқда. Пастдаги суратда янги дорининг ҳайвонга таъсири ўрганилмоқда.

А. Тўраев фотолари.

ЯНГИ ТЕПЛОВОЗ

Яқинда Коломенскдаги Куйбишев номли тепловоз-курилш заводида яна битта янги серияли магистраль тепловоз ишлаб чиқарилабошланди.

Бу тепловоз конструкцияси ҳозир Иттифоқимиз темир йўл магистралларида ишлаб турган тепловозлар конструкциясидан фарқ қилади.

ТГП-50 серияли бу янги тепловоз пассажир поездларини тортиш учун мўлжалланган бўлиб, тортиш қуввати ҳозир Ўрта Осиё темир йўли магистралида ишлаётган «ТЭ-3» тепловозидан бир ярим баравар ортиқ. «ТЭ-3» тепловозининг тезлиги соатига 100 километр бўлса, ТГП-50 тепловозининг тезлиги 140 километргача етади.

Кўп ўтмай Ўрта Осиё темир йўли магистралида ҳам янги ихтиро қилинган ТГП-50 серияли тепловоз пассажирларни таший бошлайди.

М. СУЛТОНОВ.
ишчи мухбир.

Спорт

ФУТБОЛ

ДОҒ УСТИГА ДОҒ ТУШДИ

«Пахтакор»нинг «Зенит» билан бўладиган ўйини ҳақидаги ҳисоботни ўша кун номерга бераётган эдик. Ўйиннинг биринчи тайми тугагач, редакцияга телефон қилиб тошкентликларнинг ғалабаси ҳақида илиқ сўзлар топиб қўйганим, матч тугаган замон етиб бориб сарлавҳани «Катта ғалаба» деб қўймоқчи бўлганлигимни айтдим. Лекин афсус, минг афсуски... умидларим чиппакка чиқди. Редакциядагилар олдида менинг юзим шувит бўлди. Менгина эмас, бутун футбол жазманлари шундай аҳволга тушдилар.

Хўш, «Пахтакор» доғда қолганлигининг, меҳмонлар ғалабасининг сири нимада? Биринчи бўлимда урилган иккита тўп ленинградликларни заррача ҳам тушкунликка туширмади. Улар танаффусдан сўнг енгни астойдил шимариб майдонга тушдилар. Бутун команда билан олға интилиб, дастлабки минутдаёқ жавоб тўпи киритдилар. Голни «Зенит»нинг марказий ҳимоячиси (!) Спиридонов урди. Мана шу тўп пахтакорчиларни саросимага солиб қўйди. Энди уларни таниб бўлмай қолди. Ўйинчилар бир-бирларини тушунмай, бошларини қайга уришни билмай эсанкирашарди. Улар тўп учун курашишни ҳам унутишди. «Зенит» «Пахтакор» дарвозаси томон ёриб келаяптику, унинг олдини тўсадиган, тўпга ўзини ташлаб, хавфни бартараф қилиб қоладиган азамат топилмайди. Футболчиларимизнинг ҳаммаси зада бўлган қушдек тўпдан ўзларини олиб қочишади, астойдил ёпишишмайди. Ҳимоячи Шарипов, Суюнов ҳамда ўртада ҳаракат қилаётган Мухин, Қаҳҳоров, Тожировлар рақибларга «ғов» бўлмай ана шу аҳволда ўйнашди. Оқибатда «Зенит» осонгина яна уч тўп киритди. Улардан иккитасини ярим ҳимоячи Завидонов урганлиги «Пахтакор»нинг майдон ўртасини меҳмонларга бериб қўйганлигини исботлаб турибди.

Ҳужумчиларимизчи? Уларда бу сафар ҳам ҳамкорлик бўлмади. Абдураимов оёғига тўп тушса, ўзи билганча ҳаракат қилади. Малиновский ёнида келаётган Тожировга тўп оширса, у эътибор ҳам бермайди. Забардаст Красницкийчи? Тўрт ўйиндан бери у тасхара бўлаяпти. Уёқ билан буёққа беҳуда югурган билан иш битармиди?! У қулай моментларда ҳамма ишониб топширган штраф тўпларини уришни ҳам унутиб қўяяпти. Марказий ҳужумчининг ўрни энг олдинда, зарбдорлар сафида бўлиши керак.

Хулоса, команда етарли машқ қилмаётганга ўхшайди. Буни Олма-отадаги ўйин тажрибаси ҳам кўрсатган эди. Коллектив ягона ансамбль вужудга келтиролмаётир. Бунинг учун эса команда раҳбарлари футболчилар билан тўхтовсиз, жуда кўп вақт сарф этиб ишлашлари керак.

Ўтган душанба куни стадионга келган ишқибозлар ўйин олдидан «Пахтакор», етар мағлубият!» деган шиор ёзилган алвонни кўтаришган эди. Бу таъна ўринли эди. Негаки, «Пахтакор» мавсумнинг дастлабки ўйинларини қулай шароитда, ўз майдонида, нисбатан кучсиз рақиблар билан ўтказаётган эди. Команда ишқибозларини яна ранжитди.

Республикамиз спорт шарафини оқлаш учун «Пахтакор» командасининг раҳбарлари А. Келлер, Л. Ольшанский ва қолаверса, Ўзбекистон спорт жамиятлари ва ташкилотлари Союзи марказий Советининг раиси В. Митрофанов жиддий мулоҳаза қилиб кўришлари керак. Ҳали олдинда Москванинг бешта «кит» командаси, киевлик ва тбилисилик зўр рақиблар билан учрашувлар турибди. Агар аҳвол ҳозиргидек давом этаберса ўшанда бу шармандалик ҳам ҳеч гап бўлмай қолиши мумкин.

С. МУСАЕВ.

Тўртинчи турнинг қолган ўйинлари қуйидаги натижаларни берди:

«Спартак» — «Динамо» (Минск) — 2:2; «Торпедо» (Кутаиси) — «Динамо» (Тбилиси) — 0:0 «Динамо» (Киев) — «Динамо» (Москва) — 0:1; «Авангард» —ЦСКА — 0:1; «Торпедо» (Москва) — «Молдова» — 2:2; «Крылья Советов» — «Динамо» (Ленинград) — 2:2, «Нефтяник» — «Арарат» — 2:0; СКА —«Локомотив» — 2:2; «Қайрат»—«Шахтёр» — 1:0;

Мана, бугунги турнир жадвалидаги аҳвол:

	Ю.	Д.	М.	Т.	О.
1. «Динамо» Тб.	3	1	—	6—0	7
2. ЦСКА	3	1	—	6—1	7
3. «Динамо» М.	2	2	—	3—0	6
4. «Қайрат»	3	—	1	5—2	6
5. «Спартак»	2	1	1	10—5	5
6. СКА	1	3	—	7—3	5
7. «Динамо» К.	2	1	1	7—4	5
8. «Торпедо» К.	1	3	—	3—2	5
9. «Зенит»	2	1	1	8—9	5
10. «Нефтяник»	2	—	2	4—4	4
11. «Локомотив»	—	4	—	3—3	4
12. «Динамо» Мн.	1	2	1	5—7	4
13. «Торпедо» М.	1	1	2	4—5	3
14. «Шахтёр»	1	1	2	1—4	3
15. «Молдова»	—	3	1	2—5	3
16. «Крылья Советов»	—	2	2	4—6	2
17. «Арарат»	1	—	3	5—8	2
18. «Пахтакор»	1	—	3	3—6	2
19. «Авангард»	—	1	3	2—7	1
20. «Динамо» Л.	—	1	3	2—9	1

САЙРГОҲЛАР ЧОРЛАЙДИ

Ҳа демай пойтахтдаги маданият ва истироҳат парклари меҳнаткашларни ўз бағрига чорлайди. Бу йил пойтахт паркларига 10 миллиондан ортиқ ҳар хил гул кўчатлари келтириб экилди. Эрта баҳорда ўтказилган 500 тупдан ортиқ ҳар хил манзарали дарахтлар ҳозир сайр гоҳлар чиройига-чирой қўшиб турибди.

Максим Горький номли болалар парки бу йил янада чирой касб этди. Уни ободонлаштиришда шаҳар мактаблари ўқувчиларининг хизмати айниқса катта. А. С. Пушкин номидаги маданият ва истироҳат парки эса янги маданий объектлар билан бойиди. Темир-бетондан ишланган 250 ўринли «Дўстлик» кафеси дам олувчилар ихтиёрига бериб қўйилди.

Комсомол кўлида ва «Победа» маданият истироҳат паркида янги пляжлар қурилади.

Ёш мухбирлар тўгараги

Редакциянинг хатлар бўлими. Ҳар куни бу ерга республиканинг турли районларидан неча юзлаб хат-хабарлар келади.

Конвертни очганда баъзи авторлар таниш, баъзилари эса биринчи марта қалам тебратганлар Ҳаваскор мухбирлар фактларни тўла ололмай, чалкашликларга йўл қўйганлар. Фикрларни аниқ, равон баён қилиб беролмаганлар. Демак хат авторлари ҳали тажрибасиз

Шу камчиликларни ҳисобга олиб, матбуотга ёшларни янада яқинлаштириш, мухбирлар сонини кўпайтириш учун «Ёш ленинчи» редакцияси ўз ҳузурида «Ёш мухбирлар тўгарагини» ташкил этди. Яқинда тўгарак ўз ишини бошлади.

Тўгаракда асосан ёзувчилар, шоирлар, олимлар, фан-маданият арбоблари ва пахтазор машъаллари билан учрашиш. рейдлар ўтказиш белгиланган. Тўгарак бир ойда 2 марта машғулот олиб боради.

Ю. АХРОРОВ.

Ёзувчилар союзининг адреси ўзгарди

Қалам аҳллари яхши совға олдилар. Ўзбекистон Ёзувчилар союзи пойтахтимизнинг Братск кўчасидаги янги жойга — шаҳар Совети ижроия комитетининг собиқ биносига кўчди. СССР Ёзувчилар союзига қарашли адабиёт фондининг республика бўлими ҳам шу ерга жойлашди. Бино ичкарисига кирган кишининг таъби равшан тортади. Ҳамма қулайликлар: консультация, ижодий баҳслашув, ёш қаламкашлар хоналари бор.

Ёзувчилар союзининг биринчи Май кўчасидаги эски биносида эса Ҳамид Олимжон номидаги Адабиётчилар уйи, поликлиника ва кутубхона ишлаб турибди.

Кеча совет ўт ўчирувчи ташкилотларининг вужудга келганлигига 45 йил тўлди. Ўт балоси билан сув балосини даф қилувчи бу жасоратли касб эгалари қаерда бирон кулфат бўлгудек бўлса биринчи бўлиб ёрдамга келадилар. Уларнинг меҳнати билан миллионлаб сўмлик жамоат ва халқ мулки, гўдакларимиз, кексаларимизнинг ҳаёти сақлаб қолинади. Шунинг учун ҳам совет кишилари ўт ўчирувчиларга зўр муҳаббат билан қарайдилар. Мана бу суратда Тошкент шаҳар Киров район ўт ўчириш бўлимининг эл ҳурматини қозонган бир группа довюракларини кўриб турибсиз. (Чапдан) бўлим командири сержант А. Эшпўлатов, ўт ўчирувчилар Х. Исматов, Т. Ҳамдамов старший ўт ўчирувчи младший сержант А. Саидов ва шофер К. Исмоилов навбатдаги машғулотдан сўнг ўзаро суҳбатлашмоқдалар.

Л. Глауберзон фотоси.

Реклама ва эълонлар

ТЕЛЕВИДЕНИЕ

17 АПРЕЛДА

БИРИНЧИ ПРОГРАММА

Ўзбек тилида: 18.00 — Ёш ўлкашунослар (мактаб ўқувчилари учун), 18.30 — Коммунизм иншоотларида, 18.50 — Қишлоқ хўжалик ходимлари учун, 19.05 — СССР халқлари куйлари, 19.45 — Телевизион янгиликлар.

Рус тилида: 20.05 — Ёш адабиётчилар билан танишинг (Бутуниттифоқ ёш ёзувчилар кенгаши олдидан), 20.40 — Телевизион янгиликлар, 21.00 — Совет ёнғиндан сақлаш ишининг 45 йиллиги, 21.30 — Кўчалар унутмаган номли кинодрама.

ИККИНЧИ ПРОГРАММА

Рус тилида: 18.00 — Здоровье телевизион журнали, 18.55 — Янги китоблар, 19.15 — Океан тублари сири (илмий лекторий), 19.40 — Қидириш давом этади (телевизион фильм).

Ўзбек тилида: 20.20 — Зулматдан ёруғликка, 20.55 — Совет Ўзбекистони киножурнали ва Тенгдошлар номли бадиий фильм.

ТЕАТР

НАВОИЙ НОМЛИ ТЕАТРДА — 17/IV да Кулган киши, 18/IV да Фауст.

ҲАМЗА НОМЛИ ТЕАТРДА — 17/IV да Тобутдан товуш, 18/IV да Гамлет.

МУҚИМИЙ НОМЛИ ТЕАТРДА — 17/IV да Тошболта ошиқ, 18/IV да Икки билагузук.

КИНО

Шамол эсsанг, бўрон унар — «ВАТАН» (кундуз соат 3, кеч 5 ва 7-40 минутда), «ИСКРА», «ЎЗБЕКИСТОН», «СПУТНИК» (кундуз ва кечқурун), «ФЕСТИВАЛЬ» (кеч 8 яримда).

Жодугар қизи — «ВАТАН» (эрталаб соат 10, 11-40 кундуз 1-20 ва кеч 9-50 минутда).

Тошкин — «МИР» (эрталаб соат 10, кундуз 4 ва кеч 8 да), «ВОСТОК» (кундуз ва кечқурун).

Танца кечаси — КАФАНОВ номли (кеч соат 8 яримда).

Армагеддон — НАВОИЙ номли, «КОМСОМОЛ 30 ИЙЛЛИГИ» (кундуз ва кечқурун).

Леди Гамильтон — «КОМСОМОЛ 30 ИЙЛЛИГИ» (кундуз соат 12, 4, кеч 8 ва 10 да).

Капитан Лой туши — «МИР» (кундуз ва кечқурун).

ТОШКЕНТ ДАВЛАТ ЦИРКИДА
ЯНГИ АТТРАКЦИОН
Анатолий Сокол
ўз ёрдамчиси — ЭЛЕКТРОН-МЕХАНИК КИШИ «РОБОТ» билан.

Томошалар кеч соат 7 яримда бошланади. Билетлар сотилмоқда.

ГАЗЕТА РЕДАКЦИЯЛАРИ ВА БИРЛАШГАН НАШРИЁТНИНГ
КОММУТАТОР ТЕЛЕФОНЛАРИ
3-02-49 дан 3-02-58 гача.

„Канцкультизделий" фабрикаси
Тошкент шаҳридаги корхона ва муассасалардан
БУХГАЛТЕРИЯ ДАФТАРЛАРИНИ ВА КУТУБХОНА КИТОБЛАРИНИ
(буюртмачилар картонида ва фабриканинг ёрдамчи материали билан)
МУҚОВАЛАШ УЧУН
ЗАКАЗ ҚАБУЛ ҚИЛАДИ
Картон ҳақи бажарилган иш ҳисобига ўтказилади.
Адрес Тошкент шаҳар, Олмазор кўчаси, 33-уй, телефон 4-10-22.

«ОБЛКООПСБИТСЕКЦИЯ» ТОШКЕНТ ШАҲАР КОНТОРАСИГА
старший бухгалтер, склад мудири, сотувчилар. старший сотувчилар, лотокчилар
КЕРАК
Мурожаат учун адрес: Киров район, Жомий кўчаси, 5-уй.

Сағбон кўчаси, 2-тупик, 86-уйда турувчи **Абдурашид Қодировнинг** шу уйда турувчи Дамира Боқиевна Қўлдошевадан ажралиш ҳақидаги иши Тошкент шаҳар, Октябрь район халқ судида кўрилади.

Далазор кўчаси, 27-а уй, 5-квартирада турувчи **Анор Толипова-нинг** Цветочний тупик, 5-уйда турувчи Қўчқор Одилович Толиповдан ажралиш ҳақидаги иши Тошкент шаҳар, Киров район халқ судида кўрилади.

Мамлакатлар Одамлар Воқеалар

МОСКВА ЖАМОАТЧИЛИГИНИНГ АФРИКА ОЗОДЛИГИ КУНИГА БАҒИШЛАНГАН ЙИҒИЛИШИ

МОСКВА, 15 апрель. (ТАСС). Бугун Москва жамоатчилигининг вакиллари Африка озодлиги кунига бағишланган йиғилишда қатнашдилар.

Йиғилишга Африкадаги бир қанча мамлакатларнинг элчилари ва элчихоналарининг ходимлари ҳам келишган эди. Осиё ва Африка халқлари бирдамлиги совет комитетининг раиси Мирзо Турсунзода уларни табриклади. У, ўз нутқида Африканинг ёш давлатлари ҳозирдаёқ талайгина ютуқларга эришганликларини таъкидлаб ўтди. Африкада мустамлакачилик мағлубиятга учраган бўлса ҳам, кураш давом этмоқда.

Жамоатчилик вакиллари ҳамда Судан Республикасининг Совет Иттифоқидаги элчиси Ёқуб Усмон нутк сўзладилар.

Йиғилиш қатнашчилари якдиллик билан резолюция қабул қилиб, миллий мустақиллик учун, империализмнинг мустамлакачилик системасини батамом йўқ қилиш учун курашаётган Африка халқларига мададкор эканликларини изҳор этдилар.

ОБ-ҲАВО

Бугун Тошкент шаҳрида ва областларда ҳаво бироз булутланиб туради, ёғингарчилик бўлмайди. Эрталаб Тошкентда 10—12, областда 10—13, кундузи Тошкентда 25—27, областда 23—27 даража иссиқ бўлади. Келес яйловларида ёғингарчилик бўлмайди. Эрталаб 10—13. кундузи 23—27 даража иссиқ бўлади.

Тошкент об-ҳаво бюроси.

ЖИДДИЙ ОГОҲЛАНТИРИШ

ЛОНДОН, 15 апрель. (ТАСС). «Дейли уоркер» газетаси бугунги сонида қуйидагиларни ёзади: Американинг атом сув ости кемаси «Трешер»нинг ҳалок бўлганлиги «Поларис» ракеталари билан қуролланган сув ости кемаларини сотиб олмоқчи бўлган Англия ҳукуматига жиддий огоҳлантириш бўлиши керак.

Ҳукумат, деб ёзади яна газета, «Поларис» ракеталари бўлган сув ости кемалари ҳар қандай тасодифлардан гарантияланган бўлиб, хавф-хатарсиздир, деб ҳисоблайди. «Трешер»нинг фожиали тақдири бундай «мўлжаллар»нинг тамомила бемаъни ва асоссиз эканлигини исбот қилади.

Қоҳирадаги музокараларда

ҚОҲИРА, 15 апрель. (ТАСС). Кеча кечқурун Қоҳирада Бирлашган Араб Республикаси, Сурия ва Ироқ делегацияларининг музокараларида ялпи мажлис ўтказилганидан кейин Бирлашган Араб Республикаси ижроия кенгашининг раиси Али Сабрий қуйидагиларни айтди: Делегациялар федерал давлатнинг конституцион асослари тўғрисида тамомила бамаслаҳат бир фикрга келдилар Бугун уч мамлакат кичик комитети мажлис ўтказади. Бу мажлисда музокараларнинг якунлари тўғрисидаги ахборот лойиҳаси ишлаб чиқилади.

Катангада тўқиниш

НЬЮ-ЙОРК, 15 апрель. (ТАСС). Катанганинг Элизабетвилдан 130 километр шимолда жойлашган йирик шаҳри Жадовилда қабилалар ўртасида жуда катта тўқинишлар бўлди. Ассошиэйтед Пресс агентлиги мухбирининг Элизабетвилдан хабар беришича, тўқиниш вақтида 52 киши ўлган ва 75 киши ярадор бўлган. Бирлашган Миллатлар Ташкилотининг Конгода жойлашган қўшинлари отрядлари «тартибни тиклаш учун» Жадовилга келганлар.

Иқтисодий ёрдам кенгаши ижроия комитетининг мажлиси

Бугун Москвада Ўзаро иқтисодий ёрдам кенгаши ижроия комитетининг бешинчи мажлиси ўз ишини бошлайди. Бу мажлисда Ўзаро ёрдам кенгашида аъзо бўлган мамлакатлар ҳамкорлигининг бир қанча энг муҳим масалалари қараб чиқилади.

Мажлисда Ўзаро ёрдам кенгашида аъзо бўлган мамлакатларнинг ижроия комитетидаги вакиллари—Болгария Халқ Республикаси Министрлар Совети раисининг ўринбосари С. Тодор, Венгрия Халқ Республикаси Министрлар Совети раисининг ўринбосари А. Апро, Германия Демократик Республикаси Министрлар Совети раисининг ўринбосари Б Лейшнер, Монголия Халқ Республикаси Министрлар Совети раисининг биринчи ўринбосари Д. Моломжамц. Польша Халқ Республикаси Министрлар Совети раисининг ўринбосари П. Ярошевич, Руминия Халқ Республикаси Министрлар Совети раисининг ўринбосари А. Бирлэдяну, Совет Социалистик Республикалари Иттифоқи Министрлар Совети Раисининг ўринбосари М. Лесечко. Чехословакия Социалистик Республикаси ҳукумати раисининг ўринбосари О. Шимунек катнашадилар.

„ТРЕШЕР" ҚИДИРИЛМОҚДА

НЬЮ-ЙОРК, 15 апрель. (ТАСС). Америка сув ости кемаси «Трешер» ҳалокатининг тафсилотларини текшириш Нью-Йорк матбуотида катта ўринни эгаллаб турибди. Газеталар сув ости кемасига ҳамроҳ бўлган «Скайларк» эскорт кемасининг штурмани лейтенант Жеймс Уотсон ҳарбий-денгиз тергов комиссиясида гувоҳлик бериб айтган гаплари ҳақида ёзмоқдалар. Бу гаплар Атлантик океандаги фожианинг сабабларини бир оз равшанлаштиради. Штурман ўз кемасининг вахта журналини тақдим қилди. Журналда «Трешер» сув ости кемаси билан алоқа узилган пайтгача ана шу сув ости кемаси билан бўлган музокаралар ёзиб қўйилган.

Бу ёзувларга қараганда, сув ости кемаси жуда чуқурликка чўка бошлаганидан кейин 13 минут ўтгач, алоқани текшириб кўрган. Икки минутдан кейин 400 фут чуқурликда сув ости кемаси «сув кема ичига кирмаётганмикин» деб текшириш ўтказилаётганлигини хабар қилган. Бу пайтда, штурманнинг фикрича, ҳеч қандай қийинчилик бўлмаган ва кеманинг чўкиши давом эттирилган.

Ҳалок бўлган сув ости кемаси «Трешер»дан эшитилган сўнгги овоз, дейди Уотсон, «парчаланиб кетаётган кеманинг овози» бўлди. Кема қисмларидан бири парчаланиб кетганга ўхшар эди. Бу овозлар «Трешер»дан эрталаб соат 9—17 минутда бир неча секунд ўтгач эшитилди.

«Трешер» чўккан жойда АҚШ ҳарбий-денгиз кучларининг махсус вазифани бажарувчи группаси қидириш ишларини давом эттириб, бу атом сув ости кемасининг қаердалигини аниқлашга ҳаракат қилмоқда.

Кемани қидираётган кемалар овоз сигналлари юбориб, акс садо уларга сув ости кемасининг қаерда эканлиги ҳақида аниқ маълумотлар беради, деб умид қилмоқдалар. Бироқ, ҳарбий-денгиз кучлари офицерларидан бирининг айтишича, бу ишларнинг ҳаммаси «пичан ғарамида игнани қидириш»га ўхшайди.

Информация агентликларининг кўрсатишича, бу ҳалокатнинг сабабларини аниқлашга бўлган бирдан-бир умид ҳозир ҳалокат рўй берган жойга келаётган «Триест» батискафи чуқурликда оладиган суратларга боғланмоқда.

«Триест» Тинч океандан шошилинч тарзда Панама канали орқали Атлантик океанга юборилмоқда. Батискаф тўртта фотокамера ва қудратли прожекторлар билан таъминланган. Унинг экипажи икки кишидан иборат. Батискаф сув остида 6 соатдан то 12 соатгача бўла олади. 1960 йилда «Триест»ни 10.900 метрга яқин чуқурликка туширган эдилар.

Тахмин қилишларича, батискаф қидириш ишларига ҳеч бўлмаса икки-уч ҳафтадан кейин тайёр бўлади.

Фин коммунистларининг съезди тамом бўлди

ХЕЛЬСИНКИ, 15 апрель. (ТАСС). Финляндия Коммунистик партиясининг XIII съезди бугун ўз ишини тамомлади.

«Коммунистик партиянинг яқин фурсатдаги вазифалари» деган умумий резолюция, «Демократияни ҳимоя қилиш ва кенгайтириш тўғрисида»ги резолюция ҳамда фин халқига мурожаат якдиллик билан қабул қилинди.

Янги сайланган Марказий Комитет съезд мажлислари ўртасидаги танаффус вақтида пленум ўтказиб, ташкилий масалаларни кўрди. Пленум Вилле Пессини партиянинг бош секретари қилиб сайлади. Аймо Аалтонен партиянинг раиси, Ойва Лехто раис ўринбосари қилиб сайланди.

Редактор М. ҚОРИЕВ.

«ТОШКЕНТ ҲАҚИҚАТИ» («ТАШКЕНТСКАЯ ПРАВДА») — Орган Ташкентских промышленного и сельского областных комитетов КП Узбекистана, Ташкентского горкома КП Узбекистана, промышленного и сельского областных Советов депутатов трудящихся.

Бизнинг АДРЕС: Тошкент, «Правда Востока» кўчаси, 26 уй.

РЕДАКЦИЯ ТЕЛЕФОНЛАРИ: Редактор — 29004, редактор ўринбосари — 25885. Секретариат — 34808. Партия турмуши бўлими — 26232. Пропаганда ва совет қурилиши бўлими — 28761. Қишлоқ хўжалик бўлими — 29040. Адабиёт ва санъат. маданият, саноат, транспорт ва маҳаллий ахборот бўлимлари — 33786. Хатлар бўлими — 34048. Илғор тажрибаларни пропаганда қилиш штатсиз бўлими — 31.936. Эълонлар бўлими — 28142. Коммутатор — 30249 дан 30258 гача.

«Қизил Ўзбекистон», «Правда Востока» ва «Ўзбекистони Сурх» бирлашган нашриётининг босмахонаси.

Р. 08083. ИНДЕКС 64695 А. 1574.